

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
18/2015
9. máj 2015

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

VEL'VYSLANEC VENEZUELY
EXKLUZÍVNE PRE SNN
Strana 4.

ZÁPAS O SVÄTOPLUKA
SA EŠTE NESKONČIL
Strana 5.

NA SPOTREBITEĽOVI
SA NABALUJÚ VŠETCI
Strana 6.

ŠTÚROVE NOVINY
MAJÚ 170 ROKOV
Strana 8.

VEDEC A REFORMÁTOR
Z GOČOVA JUR HRONEC
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Zvláštny smútok víťazov..., to sú slová z piesne známeho slovenského autora. Kde sa končí radosť z víťazstva a kde sa začína smútok nad premrhávanými šancami, ktoré to víťazstvo mohli nielen potvrdiť, ale aj zachovať na dlhší časový úsek, než je sedemdesiat rokov? Kedy treba v záujme presadenia svojich záujmov dupať čizmami a strieľať krvavé odkazy a kedy s tým treba konečne prestať? Bývalí víťazi sa rozdelili, porazení v minulej veľkej vojne dnes opäť smerom k Ukrajine prikyvujú nehoráznostiam, ktoré konali ich predkovia...

Nemecko, Taliansko i Japonsko vojnu prehrali, no nedávajú to pri sedemdesiatom výročí porážky veľmi najavo. Nijaká pokora, ospravedlnenia či smútok nad zdevastovaním civilizácie minulého storočia. Toho storočia, ktoré prinieslo toľko zvráteností, že slovo ČLOVEK stratilo svoj pravý význam. Porazení si užili rôzne systémy oživenia cez Marshallov plán a po desiatich rokoch to vzeralo, ako keby nijakú vojnu nerozpúťali, kdeže ešte prehrali. Naopak, európske štáty, ktoré boli obeťami agresie, tvária sa aj dnes akoby previnilo – vedť to my nie, to my sme nechceli, nám by stačilo mať pokoj.

Lenže terajší alibizmus v prípadoch oživovania hitlerovského nacizmu na Ukrajine je vražedný nielen zo svojej minulej podstaty, ale aj pre hrozbu do budúcnosti. Druhá svetová vojna, žiaľ, nebola posledná. Ale jej výsledky v Európe musia byť potvrdzované každoročne, aby sa tu ďalšie veľké vojny nerozhoreli, hoci stále tlejú pod povrchom.

Slováci mali v prvej polovici minulého storočia svoj štát, ktorý nemohol byť ideálny. Také neboli vtedy ani iné štáty kdekoľvek v Európe či na svete. Naši dedovia však v istej chvíli zdvihli hlavy a so slovami Mor ho! sa pustili proti nemeckým tankom. V roku 1968 prišli tiež tanky, ktoré zmizli v roku 1992. Pýtam sa – aké tanky a prečo sú na našom území teraz?!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Na najväčší konflikt v histórii ľudstva doplatili práve Slovania

Nedôstojné šantenie okolo výročia vojny

Július HANDŽARIK – Historické foto s vojacom Abdulkhakimom Izmajlovom

V súvislosti s termínom osláv sedemdesiateho výročia víťazstva Spojencov nad fašizmom v Európe sa zrazu objavili „problémy“ okolo otázky, kam majú či nemajú, ísť oslavovať toto výročie predstavitelia východoeurópskych a stredoeurópskych štátov oslobodených spod nemeckého a maďarského fašizmu v roku 1945. Zdravý rozum a dobrá pamäť radia ísť oslavovať do Moskvy, bez ohľadu na sympatie či nesympatie s jej terajším režimom. Západní a zámorskí radcovia radia ísť inam.

Nad týmto umelo vyvolaným „problémom“ sa rozprúdili nedôstojné „diskusie“ a dehonestujúce šantenie, náramne pripomínajúce tance politických dervišov nad hrobmi desiatok miliónov zmarených ľudských životov.

■ PÔJDE AJ MERKELOVÁ

Ešteže aspoň nemecká kancelárka, slovenský premiér a český prezident sa nezľakli tlaku ostatného Západu a Moskvu navštívia. (Aspoň tak to deklarovali pred uzávierkou tohto vydania SNN pred konaním osláv v Moskve.) R. Fico rovnako ako A. Merkelová prídu sice až po vojenskej prehliadke, ale predsa.

Druhú svetovú vojnu vyvolal Adolf Hitler 1. septembra 1939 vojenským vpádom do Poľska a neskôr ju rozšíril najmä vpádom do Sovietskeho zväzu v súlade so svojimi verejne deklarovými zámermi a hlboko utajovaným zadaním. Francúzsko a Veľká Británia, ktoré mali spojenecké ochranné zmluvy s Poľskom a Česko-Slovenskom, reagovali na tieto fašistické plány tak, že naplno otvárali všetky brány Hitlerovi k útoku smerom na východ – dovolili mu mohutne vyzbrojiť Nemecko, obsadiť v marci 1938 neutrálne Rakúsko a podporili ho aj v jeho požiadavke na pričlenenie sudetských území Česka k fašistickému Nemecku.

■ VYHLADZOVANIE SLOVANOV?

O tejto zrade našich spojencov a ich priamej podpore Hitlera

Deviaty máj 1945 – nad Berlínom zaviala zástava víťazov.

Keď sa Česko-Slovensko proti tejto nespravodlivej a nebezpečnej požiadavke bránilo, vyslanci Francúzska a Veľkej Británie odovzdali 19. septembra 1938 prezidentovi Benešovi ultimatívne nóty svojich vlád, ktorými ho vyzvali súrne vyriešiť otázku odstúpenia týchto území a napokon v Mníchove hodili Česko-Slovensko fašistickému Nemecku a Maďarsku priamo do pazúrov.

a Horthyho prezident Beneš po návrate z rokovani rozhorčene vyhlásil, že „západná Európa je rozhodnutá ísť proti Sovietskemu zväzu aj za cenu obetovania Česko-Slovenska!“. Na nemecký vpád do Poľska potom síce reagovali západné mocnosti tak, že ich vojenské jednotky ostali sedieť v bezpečí bunkrov Maginotovej línie (Nemci túto ich „vojnu“ nazvali slovom „Blitzkrieg“ a sami Francúzi výrazom „drôle de guerre“) a už v prvých dňoch tejto „vojny“ francúzske a britské jednotky vyhodili do vzduchu všetky mosty

na francúzskom území v blízkosti nemeckých hraníc, čím dali Hitlerovi jasne na vedomie, že vôbec nemajú v úmysle zaútočiť na územie Nemecka.

■ NAJKRVAVEJŠIA VOJNA

Druhá svetová vojna bola najkrvavejšia vojna v doterajšej histórii ľudstva a v Európe mala takmer štyridsať miliónov obetí. V počte ľudských obetí vojny bol na desivo prvom mieste ZSSR, ktorý prišiel o 21 300 000 svojich občanov, a za ním bolo Nemecko s počtom 6 850 000 padlých, predovšetkým nemeckých vojakov. Na treťom mieste v počte ľudských obetí je Poľsko s počtom 6 120 000 mŕtvych a na štvrtom mieste Juhoslavia s počtom 1 700 000 mŕtvych občanov. Tieto údaje celkom jednoznačne svedčia o vyhladzovacej vojne nacistického Nemecka proti slovanským národom! Francúzsko sa v počte ľudských strát ocitlo na piatom mieste s počtom 810 000 mŕtvych a Veľká Británia až na šiestom mieste s počtom „iba“ 390 000 mŕtvych, hoci obidve tieto veľmoci boli vo vojne zapojené od samého začiatku. Nuž a jedna z rozhodujúcich mocností – USA – utrpela v celej tejto vojne straty na ľudských životoch v počte 300 000 občanov.

3 OTÁZKY PRE:

Ing. Petra BACA, bývalého ministra poľnohospodárstva

Rázne odmietnuť neokoloniálne praktiky

• Ako dosiahnuť aj pre našich agropodnikateľov podmienky, aké majú iné štáty EÚ – naši konkurenti?

Musíme sa efektívne domáhať dorovnania našich priamych podpôr z EÚ na úroveň štátov EÚ 15 tak, ako nám to pred naším vstupom do EÚ sľubovali. Nesmieme súhlasiť, aby sa naša diskriminácia s neokoloniálnymi efektmi prehľbovala. Finančnú nedokrvenosť rezortu treba však riešiť najmä nástrojmi vnútroštátnej politiky na úroveň priemeru štátov EÚ 28. V Českej republike majú na hektár pôdy dvojnásobný a v EÚ až štvornásobný objem finančných zdrojov ako na Slovensku.

• To je až zahanbujúce porovnanie. Ako takýto nepomer môže štát aspoň čiastočne vyrovnávať?

Treba najmä razantne posilniť inštitút štátnej pomoci, ktorá na Slovensku nedosahuje ani desať percent priemeru EÚ. Ide aj o zníženie najvyššej DPH za potraviny v EÚ, redukciu dane z pôdy, podporu poistných, úverových a špecificky orientovaných podpôr, podporu na ochranu a zveľádovanie pôdy, na personálne omladenie, na vedu, investovanie do potravinárstva, na podporu slovenských rodinných poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov, podporu predaja z dvora a ďalších špecifických agrárnych a vidieckych

aktivít multiplikujúcich súčinnosť vidieckych aktérov po vzore úspešných agrárnych politik iných štátov.

• Nevyužívajú sa tieto témy účelovo iba ako súčasť predvolebnej kampane?

Princípy takejto rozvojovej agrárnej politiky SR treba v podobe doktríny dlhodobozafixovať ústavným zákonom a takto poskytnúť agropodnikateľom stabilitu a ochrániť ich pred neustálymi zmenami, ktoré v zásade vždy znamenali zneistenie, finančnú reštrikciu a prehľbujú finančnú nedokrvenosť hospodárenia rezortu.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK
Foto: archív SNN

V SNN 19/2015
SI PREČITATE

■ Vyšetrovateľ nepochopiteľne zastavil trestné stíhanie za defraudáciu Národného pokladu
■ Spisovateľ Luis BRITT GARCÍA: Osídľovanie Ameriky kolonizátormi sprevádzala genocída
■ Mnohostranné aktivity Alexandra Boleslavína VRCHOVSKÉHO viedla láska k národu

Bolo by načasе sankcionovať nedodržiavanie jazykového zákona

Bezzubý zákon nevlplyva na ochranu jazyka

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Bolo to spoločenských a politických zväd, keď sa pred niekoľkými rokmi prijímal takzvaný jazykový zákon! Akosi však v tom hlučnom a najmä argumentačne inflačnom šume zanikla podstata zákona – ochrana štátneho jazyka. Po rokoch sa však vynára otázka, či potrebujeme zákon, ktorého gestor nikdy nepoužil jeho ustanovenia na ochranu toho, čo má chrániť, teda jazyk. Načo je nám zákon, keď v živote nesankcionoval nikto na základe jeho znenia tých, ktorí flagrantne a najmä ostentatívne ignorujú a zosmiešňujú kodifikovanú podobu spisovného jazyka?

Nuž, a ešte jedna otázka – nie sú napríklad štátne orgány povinné konať takpovediac zo zákona, keď sa zákon porušuje? Nezdá sa, že by jazykový zákon mal mať inú prioritu, ako napríklad zákon o tepelnom hospodárstve alebo zákon o rodinných prídavkoch. Zákony sú si totiž rovné a v ich súvislosti sú len dve možnosti – dodržiavanie alebo porušovanie zákona.

■ CUDZIE V JAZYKU

„Všetky nápisy, reklamy a oznamy určené na informovanie verejnosti, najmä v predajniach, na športoviskách, v reštauračných zariadeniach, na uliciach, pri

cestách a nad nimi, na letiskách, autobusových staniach a železničných staniach, vo vozidlách verejnej dopravy sa uvádzajú v štátnom jazyku.“ To tvrdí zákon. Bezzubý, zbytočný, ignorovaný.

Názvy ako Billa, Tesco, IKEA hoci sú cudzieho pôvodu, začlenili sa prirodzene do nášho jazyka a riadne sa skloňujú. Ale iba na papieri, respektíve v štátnom jazyku. V slovenčine ostávajú nesklonné iba tie slová cudzieho pôvodu, ktoré svojim zakončením a prirodzeným rodom nezodpovedajú domácej skloňovacej sústave, napríklad Champs Elysées, Sydney, Bue-

nos Aires, chargé d'affaires, jury, avenue, alibi, finále, soirée, menu...

ZA TÚ NAŠU SLOVENČINU

Názvy Billa, Tesco, IKEA sa pre svoje zakončenie bez problémov zaradili do nášho gramatického systému. Billa sa skloňuje ako podstatné meno ženského rodu podľa vzoru žena: z Billy, Bille, Billu, o Bille, s Billou. Tesco patrí medzi podstatné mená stredného rodu zakončené na -o, preto sa skloňuje podľa vzoru mesto: Tesca, Tescu, Tesco, o Tescu, s Tescom.

Váhavosť môže vyvolávať názov švédskej nábytkárskej spoločnosti IKEA, keďže má formu skratky. Ani tento názov však nepredstavuje z hľadiska skloňovania problém, v slovenčine máme slová zakončené na -ea, napríklad idea, orchidea, Kórea.

■ VYMOŽITELNOSŤ PRÁVA

Lenže z reklám v médiách sa ozýva niečo úplne iné. Takže, už by naozaj bolo načasе sank-

cionovať nedodržiavanie jazykového zákona. Je totiž aktuálne zvažovať, či by sa podobne nemusel dodržiavať aj cestný zákon. Napríklad svojvoľnou jazdou v obci rýchlosťou, dajme tomu, osemdesiat kilometrov za hodinu. Veď je to úplne to isté. Prečo dostaneme za prekročenie zákonom stanovenej rýchlosti pokutu a za prekročenie zákonom stanovenej jazykovej normy sa neudeje nič?

Stosedemdesiate výročie vzniku Orla tatranského oslávime v Ružinove

Z priekopníckeho časopisu je moderná revue

Peter CABADAJ – Najnovšia hlavička OT, prílohy SNN

Stalo sa už tradíciou, že pri príležitosti Štúrových jubileí sa častejšie zamýšľame nad zmyslom a odkazom našich národných dejín. Aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, stále ide o živú a aktuálnu otázku, ku ktorej cítíme potrebu sa neustále vracieť. Od povinnosti vytrvalo hľadať odpovede na túto otázku nás ani v dnešných ultramoderných hektických časoch neoslobodí nikto. Platí to aj v prípade Orla tatranského, ktorého blížiac sa stosedemdesiate výročie vzniku organicky zapadá do programového rámca Roka Ludovíta Štúra 2015. Azda ani netreba špeciálne zdôrazňovať, že Orol tatranský a L. Štúr patria neodmysliteľne k sebe.

Pripomeňme, že pôvodný Orol tatranský vychádzal ako príloha Slovenských národných novín (vydávaných Štúrom) od 1. augusta 1845 do 6. júna 1848 – spočiatku týždenne, potom každý druhý deň. Ludovít Štúr v Ohlase o Slovenských národných novinách z 15. júna 1845 presne zdefinoval jeho obsahový rozmer. Na rozdiel od SNN, ktoré venovali pozornosť výlučne politickým témam, sa Orol tatranský mal zameriavať na „čistku historickú“, kládol si za cieľ spájať „pou-

čenie so zábavou“, publikovať verše, umelecké aj ľudové prózy, recenzie aktuálnych knižných diel, „obrazy zo života národov“, poznatky o poľnom a domacom hospodárstve. Nezabudlo sa ani vedu, v rámci ktorej mali dominovať historiografické, jazykovedné a štatistické texty, state z oblasti práva a prírodných disciplín.

■ KVALITA OBSAHU

Ludovít Štúr si prezieravo vybudoval stabilný kolektív spolu-

pracovníkov, ktorí s veľkým nasadením participovali na vysokej obsahovej úrovni OT. Na zasadnutiach redakčnej rady pravidelne zdôrazňoval skutočnosť, aby časopis reflektoval aktuálny stav a perspektívy slovenského literárneho života.

■ VÝNIMOČNÁ ROLA

S veľkým časovým odstupom možno konštatovať, že OT zohral výnimočnú rolu v procese formovania slovenskej umeleckej spisby v predrevolučnom období 1848 – 1849. Pri akútnom nedostatku publikačných možností bola na jeho

stránkach postupne uverejnená rozhodujúca časť súvekej literárnej produkcie.

Aj v prípade OT naplno platí: bolo veľkým šťastím pre Slovákov, že na začiatku svojho národného vyraňovania mali práve L. Štúra a generáciu štúrovcov. Jeden z nich to výstižne povedal za všetkých: „Hájime svätú vec národa, ale nevieme, či uzieme nami žiadané šťastie Slovenska.“

■ PRIEKOPNÍCKY ČASOPIS

Súčasná mladá generácia matičiarov vníma historického OT ako jedinečný, doslova priekopnícky časopis. V zložitom období vyhroteného zápasu o národnú emancipáciu kládol pevné základy slovenského literárneho života a zásadným spôsobom predznamenal vznik neskorších kultúrnych a umeleckých periodík. Práve preto, vedomí si významu historického odkazu a kontinuity, sa súčasná redakcia rozhodla v roku 2011 urobiť z Orla tatranského modernú revue pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť.

POZVÁNKA

Stosedemdesiate výročie vzniku Orla tatranského si najbližšie pripomenieme v stredu 13. mája v Dome kultúry Ružinov. Pre študentov bratislavských gymnázií a ich pedagógov sme pripravili akadémiu, v rámci ktorej okrem odborných prednášok zaznie i umelecký prednes štúrovskej poézie v podaní Jozefa Šimonoviča, skupina Cabo zahrá a zaspieva zhudobnené verše slovenských básnikov. Nebude chýbať ani premietanie obrazovej dokumentácie, reflektujúcej štúrovske obdobie našich národných dejín. Podujatie sa začína o 10. hodine. Všetkých vás srdečne pozývame.

VŠIMLI SME SI

Novým nositeľom Ceny Daniela Rapanta 2015 je PhDr. Anton Hrnko, CSc. Cenu zriadil Historický odbor Matice slovenskej v roku 1997 ako svoje najvyššie ocenenie a udeľuje ho za prínos k rozvoju historických vied, za zásluhy o poznanie slovenských dejín a života Slovákov doma i v zahraničí. Laureátovi ju odovzdali čestný predseda Historického odboru MS prof. Richard Marsina, DrSc., a tajomník tohto odboru PhDr. Peter Mulík, PhD. Laudáciu predniesol PhDr. Ján Bobák, CSc. S gratuláciou vystúpil podpredseda prezídia MS Mgr. Peter Kozolka.

Významná pocta Antonovi Hrnkovi

R. Marsina, A. Hrnko, P. Mulík.

Anton Hrnko vyštudoval filozofiu a históriu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Vedeckú hodnosť kandidáta historických vied získal v roku 1985 za prácu Politický vývin a anti-fašistický odboj na Slovensku 1939 – 1941. V rokoch 1979 – 1999 pôsobil v Historickom ústave SAV ako samostatný vedecký pracovník, kde bol aj vedúcim

oddelenia dejín kapitalizmu. Od roku 1998 bol generálnym riaditeľom Národného pamiatkového a krajinného centra.

Po páde komunizmu sa angažoval aj politicky. Významne prispel k dosiahnutiu slovenskej štátnosti v roku 1993. V rokoch 1990 – 1998 bol poslancom SNR a NR SR. V súčasnosti zastáva post podpredsedu Slovenskej národnej strany. Od roku 1999 pracuje ako vedúci oddelenia NATO v sekcii zahraničnej politiky a medzinárodných vzťahov MO SR. Odborne sa venuje najnovším dejinám medzinárodných vzťahov a miestu Slovenska v nich, obrannej a zahraničnej politike, ale aj regionálnym dejinám a problému dotvárania historického vedomia Slovákov.

Je dlhoročný člen Matice slovenskej a jeden zo zakladateľov MO MS v Bratislave. Svoje matičné aktivity však sústredil najmä v Historickom odbore MS, kde je dlhoročným členom jeho výboru. Je zároveň aj členom výboru Matice slovenskej.

(pm)

Zmluvu USA – EÚ akoby zahalilo informačné embargo

Slovensko strčilo hlavu do piesku

Na najnovších protestoch proti transatlantickej zmluve TTIP v Rakúsku sa len za jeden deň 18. apríla 2015 zúčastnilo až dvadsaťdva tisíc obyvateľov. Na Slovensku je ticho. Podľa všetkého sú SNN jedinú slovenské periodikum, ktoré varuje pred stratou ekonomickej a právnej suverenity nášho štátu, vyplývajúcej z tejto dohody.

V apríli protestovali proti tejto nevýhodnej dohode medzi Európskou úniou a USA a Kanadou Nemci, Dáni, Nóri, Fini, Rakúšania, Belgičania, zobúdzajú sa Francúzi a Česi. V týchto krajinách vidia veľké riziko v tom, že hospodárske arbitráže sa môžu preniesť za oceán a EÚ v nich tak bude hrať navždy už iba druhé husle.

ČO INÍ NEPIŠU

TTIP ohrozí počet pracovných miest v Európe, zhorší postavenie a sociálne podmienky pracujúcich, je obrovským rizikom pre životné prostredie. Najmä však umožní nadnárodným korporáciám žalovať suverénne štáty kedykoľvek, keď prijímú legislatívu obmedzujúcu ich zisky za každú cenu. U nás na Slovensku je však naďalej ticho a takmer sa natíska dojem, že vládne informačné embargo na túto tému.

Na Slovensku si teda môže Európska komisia v tejto záležitosti robiť absolútne, čo len chce. Inak je to v susednom Rakúsku. Tam sa voči svojvôli zrejme „dobro motivovaných“ pánov v EK postavila aj vláda, aj občania. V Rakúsku sa spustil zber podpisov za vypísanie celonárodného referenda o vystúpení z Európskej

únie. Potrvá do 1. júla 2015. Tamojší občania povedali veľmi zreteľne „dost!“ už počas prepravy amerického vojenského konvoja po rakúskych železničiach. Rakúsko je totiž neutrálna krajina a aj v prístupovej zmluve k EÚ má garantovanú neutralitu. Jej porušenie so súhlasom vrcholných orgánov Únie nanajvýš pobúrilo Rakúšanov. Práve tak ako aj ponižujúca povinnosť ospravedlniť sa vláde Ruska za to, že Rakúsko bez svojho pričinenia porušilo záväzok, vyplývajúci z neutrality, a to nevypustí na svoje územie žiadne cudzie vojenské transporty.

Slováci už zabudli, že rokovania o federatívnom usporiadaní Európy prebiehajú bez toho, aby na ne boli pozvaní ako člen Únie? Slovensko už zabudlo na siahodlhé traktáty poslancov v našom národnom parlamente, keď sa riešila daňová suverenita, ktoré sa, napokon, aj tak skončili vo vzduchoprázdne?

Zaujímajú vás v bodoch zverejnené hlavné príčiny nespokojnosti Rakúšanov s členstvom v Európskej únii? Tu sú: Ani jeden sľub pred vstupom Rakúska pred dvadsiatimi rokmi do EÚ nebol podľa nich splnený. Namiesto rozvoja krajiny došlo takmer vo všetkých oblastiach života k zhoršeniu situácie. Narástla nezamestnanosť, narástlo zadlženie, klesla kúpna sila, narástla kriminalita, takmer odumrel stredný a gazdovský stav, zhoršilo sa životné prostredie. Podľa Rakúšanov EÚ porušuje právo národov na sebaurčenie a jej politika podlieha najrôznejším záujmovým lobby.

A podľa Slovákov teda ako?

Ján ČERNÝ

Mier väčšinu médií nezaujímá

Eva ZELENAYOVÁ

Vo štvrtok 12. marca sa v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí uskutočnil prvý protest proti základni NATO na Slovensku. Bol riadne ohlásený na miestnom úrade Bratislava-Staré mesto, čím organizátori splnili zákonnú zhrmažďovaciu povinnosť. Odvtedy sa protesty opakovali každé dva týždne na tom istom mieste, pribudlo k nim protestné zhromaždenie v Trnave. Iniciátorom organizovania občanov voči budovaniu vojenských základní NATO na Slovensku je bývalý premiér a prvý predseda KDH Ján Čarnogurský. Pod sochou Hviezdoslava sa striedajú rečníci jednak plánovito, ale aj živelné. Každý sa môže prihlásiť a povedať si svoj názor.

Na mítingu 23. apríla vystúpil Marián Ošatník s oznámením, že

o 14.40 hodine podal na Generálnej prokuratúre SR trestné oznámenie na prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku. Nesporne ide o vážny akt občana tohto štátu, no hlavnoprúdové médiá odignorovali nielen informáciu o bezprecedentnom obvinení prezidenta štátu, ale neinformujú ani o demonštráciách proti základni NATO, aj keď sa ich uskutočnilo už niekoľko. A organizátori avizujú, že sa budú naďalej konať každé dva týždne, ak nie pod sochou Hviezdoslava, tak na druhom konci námestia. Dokonca sa rozširujú do ďalších slovenských miest, no dosiaľ bez patričnej mediálnej odozvy. Ak sa aj nejaká informácia objaví, hrubo skresľuje zámer a degraduje účastníkov zhromaždenia. Takto postupujú napríklad Denník N a .týždeň.

Hviezdoslavovo námestie v Bratislave sa zásluhou pravidelných demonštrácií proti základni NATO stalo akýmsi slovenským Hyde parkom. Vedľa konzervatívca Jána Čarnogurského si svoje povie ľavičiar

KOMENTÁR

Eduard Chmelár, ale aj Róbert Švec, predseda Hnutia obrody Slovenska, aj keď by sa nikde inde nedali dohromady. Pravda, základnou myšlienkou mítingov je mier v Európe a vo svete a všetko to, čo ho ohrozuje. Udalosti v Ukrajine priblížili nebezpečenstvo vojnového konfliktu až na slovenskú hranicu a občania dávajú najavo, čo si o tom myslia. Väčšina obvinení padá na Spojené štáty americké a aj preto sa demonštranti pohybujú takmer pod oknami americkej amba-

sády, ktorá je však od ostatného sveta oddelená železnou oponou. Objekt ambasády v centre hlavného mesta pôsobí ako nedobytná stredoveká protinepriateľská bašta.

Prístup médií k niektorým aktivitám obyvateľstva, ktoré nemajú požehnanie oficiálne širenej propagandy, nie je prekvapujúci, no znepekujúci rozhodne je. A nápadne pripomína prax bývalého režimu. Ak už niečo o demonštrácii uverejnia, tak nezabudnú uviesť, že na námestí sa konal aj míting euroatlantistov. Čosi také ako kedysi v súvislosti s Chartou 77. Dokonca aj iné črty informovanosti majú spoločné. Tak ako v minulom režime občan vedel, že jeho osobná sloboda je určená záujmami zahraničného spojencu na Východe, aj v súčasnosti je to tak. Zmenili sa len svetové strany. A propaganda nadobudla sofistikovanejšiu formu.

Informáciu o trestnom oznámení na prezidenta republiky Kisku prijalo protestné zhromaždenie s veľkým porozumením. S odstupom času si totiž občania čoraz intenzívnejšie uvedomujú, že v prezidentských voľbách ich súčasný prezident

podviedol. Obsahuje to aj trestné oznámenie „... za nerešpektovanie volebného zákona, korupciu a vlastizradu“. Kiska totiž sám povedal, že prekročil čas volebnej kampane z dvoch týždňov na dva roky a výšku finančných nákladov o vyše milión eur. Kandidát Kiska si musel byť vedomý, že porušuje zákon, napriek tomu zložil prezidentský sľub. Nebola to krivá prisaha? Jeden z protikandidátov vypracoval žalobu na Kisku, ale keď videl, že zostal osamotený, stiahol svoj návrh. Teraz sa ozval občan. Na mítingu povedal, že „prezidentský symbol, úcta a vážnosť, politické, kultúrne bytie Slovenska nesmie byť zneuctené, pokorené peniazmi, kupovaním si moci“. O tom médiá neinformovali. Bude ticho aj Generálna prokuratúra SR?

Demonštrácie proti základni NATO na Slovensku spájajú ľudí rozličného svetového názoru. Spája ich starosť o zachovanie mieru a bezpečnosť nášho štátu. Zatiaľ majú navrch. Nie všetci však zdieľajú tieto hodnoty. Zreteľne sa to prejavuje v médiách. A to je rovnaké nebezpečenstvo pre spoločnosť ako základne NATO.

Relativita naša každodenná

Ivan BROŽÍK

„Pane, prosím vás...“ Na podobné oslovenia na ulici už ani nereagujeme, zľahostajneli sme k nim. Veď keď nás pred chvíľou akási mladíci v tmavých oblekoch presviedčali, že spoznali nový postoj k životu a natlačili akúsi publikáciu o..., hentam za rohom sa zas dve ženy milo usmievali a bez slov ukazovali časopis a to už sme určite obišli aspoň piatich asociálov a dvoch-troch na prvý pohľad bezdomovcov, nuž nečudo, že sme stvrkli a ohluchli, oslepli.

„Som na ulici, nemám nič, pomôžte,“ spisovnou slovenčinou a s nádhernou výslovnosťou apeloval muž v starom sivom zodratom obleku. Ale čistom. Nedá sa nepostať a nezaloviť po vreckách. To srdce nedovolí, aj keď práve pred chvíľou rozum preberal, ako vyžiť ešte týždeň-dva, kým prídu splátky ďalších faktúr.

Správa z tlače: „Slovenská ekonomika pridala do kroku. V štvrtom štvrtroku 2014 vzrástla o 2,4 percenta, čím sa potvrdil odhad Štatistického úradu z februára tohto roka. V porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom vzrástla

POZNÁMKA

o 0,6 percenta, čo je o 0,4 percentuálneho bodu rýchlejší rast, ako to bolo rok predtým. Za naším ekonomickým rastom pritom stojí domáci dopyt. Oživenia sa v minulom roku dočkal aj trh práce. Zamestnanosť vzrástla a ubudlo aj dlhodobo nezamestnaných.“

Aj predseda vlády na diskusnom klube, ktorý vždy zaujímal ekonómov, tvrdí, že „makroekonomika“ sa darí, zadlženie štátu klesá a že bude ešte lepšie, a to čoskoro. Nuž, štátu sa

možno bude dariť lepšie, ale zdá sa, občanom ani tak nie. Jeho občanom. Ľuďom, ktorí ten štát tvoria, sú ním. A to je naozaj názorná ukážka súčasnej relativity. Občan je štát, štátu sa darí, malo by sa teda aj občanovi. Ibaže „mikroekonomika“ hovorí o čomsi inom.

„Môžem garantovať, že deficit pre rok 2015 bude pod tromi percentami... Málokto rá krajina dostane nárok na záporný úrok. Pokiaľ ide o dlh, tak ten bude stále klesať,“ vyhlásil predseda vlády. Výška dlhu podľa neho dosiahla vlni 53,6 percenta HDP.

Fajn, koho by to nepotešilo? Lenže v krajine s takým úspešným trendom verejného dlhu je aj iný dlh. Zadlženosť Slovákov za posledný rok rekordne narástla a vláda sa z toho podľa všetkého teší. Spotrebiteľské úvery narástli o dvadsať percent, čo je najviac spome-

dzi krajín eurozóny, úvery na bývanie sa zvýšili o 13,5 percenta, čo je po Belgicku dokonca najvyššie číslo v celej Európskej únii. Mimochodom, úvery, ktoré si naši občania berú od bánk pôsobiacich u nás, sú o sto percent drahšie ako úvery od tých istých bánk v zahraničí tamojším občanom. Spôsobuje to ročná priemerná miera nákladov na úver.

Minister financií (ľavicový) si pochvaľuje rast ekonomiky „ťahanej domácim dopytom“. Je však rozdiel, či rast zvyšujú nákupy ľudí financované z úspor alebo z úverov. Rast z úspor je zdravý, rast ťahaný úvermi je riskantný. Je prejavom zúfalstva z ekonomickej situácie v rodinách.

Predseda vlády na diskusnom fóre použil bonmot o tom, že „štatistiky sú ako ženské plavky – zakryjú práve to, čo nevidíme“. Asi chodí málo po uliciach.

„Nemám nič, pomôžte...“ Keby to povedal niekto na prvý pohľad nedôveryhodný, ale tieto slová vyslovil človek, ktorý kedysi určite absolvoval vyššie ako základné vzdelanie. Ktorý kedysi žil ako človek so všetkými nárokmi na predstavy o ľudskom bytí.

AKO BOLO, ČO BOLO

Ján Čomaj sa vo svojich reportážach vždy zastával slabších. Moc a ideológia, ktoré ničili ich životy, boli na okraji jeho záujmu. V príbehoch jeho hrdinov však vyznievali o to obľudnejšie. V poslednej knižke MY A ČAS nastavil zrkadlo štvrtstoročiu samostatnosti. Opísal, ako sa nežnorenové nadšenie menilo na kruté rozčarovanie. Odcitoval čerstvého prezidenta Václava Havla, ktorý sľuboval vyššiu životnú úroveň, republiku, ktorá bude slúžiť človeku, lepšie potraviny a nemocnice, ktoré nesmú byť výsadou mocných. Varoval pred ľuďmi, čo tvrdia, že sa bude zdražovať, a temer prisahal, že nikdy nepôjdeme do nijakého vojenského paktu. Požadoval nový európsky bezpečnostný systém, ktorý by nahradil Varšavskú zmluvu i NATO.

Čo veta, to klamstvo – to sa ukázalo priskoro. Jeden podnik padal za druhým. Česi nás ošmekli pri delení štátu, pred ktorým doma sprivatizovali, čo

sa len dalo. Z hodnoty dvoch biliónov sa rozdelil majetok len za 475 miliárd. Kým sa na Slovensku rušili zbrojovky, Česko sa stalo najväčším vývozcom

Čomajova sonda do svedomia

Peter VALO

zbrani. My vyvážame priveľa ľudskej práce. Horšie na tom je, že nepredávame um projektantov, hydrogeológov, odminovačov, jadrových fyzikov, montérov, ale naši ľudia sa ponúkajú za umývačov riadu, chyžné a posluhovačky, lebo doma práce nie je dosť.

Peniaze nesmrdia, povedal svojho času Václav Klaus. Vyrojili sa partie privatizérov z výpalnickeho podsvetia, po nich rýchlokvasení veľkopodnikatelia a nakoniec korporácie súčasných kapitalistov. Novo-

dobá oligarchia sa usilovala zmocniť sa kontroly nad štátnou kasou, úsporami, poisťovňami, energiou, potravinami, televíznymi stanicami, lekár-

vyhráva ten, kto hodnovernejšie klame. Príklady priťahujú. Z Fondu národného majetku beztretno odíde osoba, ktorá brala stámiliónové úplatky.

Ďalší vážny poslanec dlhodobu býva v Bratislave. Kandidoval za dedinu na východnom Slovensku, kde si nechal trvalý pobyt, aby mohol brať nezdaňované odlučné.

Už dlho zažívame následky najhoršieho obchodu všetkých čias, keď nám ktosi pred očami vymenil osobnosti za celebrity a éter zaprasili paškvily, škandály a prázdnota zbohatlíkov. Pôrodnosť (až na tú rómsku) zúfalo klesá, akoby sme si neuvedomovali, že civilizácia, ktorá nemá deti, končí.

Sťažujeme sa, že na rozdiel od všetkých okolitých štátov trpíme nedostatkom vlasteneckej výchovy. Nečudujme sa, keď v parlamente sedia ľudia, ktorí tento štát nechceli, a v historických ústavoch ďalší, čo sa živí spochybňovaním vlastných dejín. To všetko sa deje v kabaretnej atmosfére, ktorou dlhodobo lákajú na seba pozornosť poslanci „výťahových strán“. Nuž nečudo, že ľudia stranám prestávajú veriť. Skvelému pozorovateľovi J. Čomajovi neušlo, že v posledných komunálnych ziskali väčšinu nezávislí kandidáti. Že by sa mal zmeniť volebný systém?

Konštatovania a najmä fakty pôsobia depresívne. Z Čomajových drobných esejí však cítiť lásku k národu a štátnosti, za ktorú sa ako novinár a spisovateľ neraz pobil. Knižka je výzvou na zamyslenie: o nás, o štáte, ktorý je už konečne náš. Odporučil by som ju najmä tým, čo nás vedú – samozrejme, ak ešte majú v sebe štipku nezglobalizovaného a nezmaterializovaného svedomia.

SEBAOBRAHA

Oficiálne schválené sponzorovanie politikov a verejných činiteľov tu bolo už v antike, len vtedy sa to volalo podľa situácie – mecenášstvo alebo korupcia. Niekde uprostred toho v dnešných časoch stojí lobizmus, podnikanie na hrane zákona, vždy však pre lobistu ziskové. U nás v živnostenskom zákone ako predmet činnosti lobizmus nenájdete. Zato by ste ho po chvíľke hľadania vysledovali v mnohých zákutiach úradov, barov či hotelov, ktorým sa po anglicky hovorilo aj lobby...

Lobizmus

Staré anglické podstatné meno lobby, neskôr loby, predznamovalo vznik profesie lobistov. No dosť etymológie, podstatné je, čo títo ľudia zvaní lobisti vlastne robia. Zarábajú peniaze. Ako sa medzi nich dostať? Nech sa páči, môžete to vyskúšať, ale cez úrad práce to zrejme nepôjde.

Existuje štúdia organizácie Transparency International (TI) s názvom Lobing v Európe: Skrytý vplyv, privilegovaný prístup. V podstate je to o tom, že bohatí podnikatelia cez nastrčených pájčov chodia k verejným činiteľom lobať, ako sa im zachce. Deje sa to bez dostatočných zákonných pravidiel a verejnej kontroly. To však nie je záver práce TI, ktorá by sa mala týkať všetkých štátov Európy či aspoň EÚ. Ilustruje stav iba v devätnástich štátoch EÚ, pričom nevynechala Slovensko. Máme my ale šťastie! Pritom Register transparentnosti záujmových skupín bol pri Európskej únii zriadený už v roku 2011, v minulom roku bol dokonca obohatený. Nie o správy zo Slovenska, iba tak všeobecne...

„Novým systémom sa mení spôsob, akým sa deklarujú ľudské zdroje vložené do lobizmu, požadujú sa dodatočné informácie o účasti vo výboroch, fórach, v medziskupinách alebo v podobných štruktúrach EÚ a o legislatívnych spisoch, ktoré sa v súčasnosti vybavujú. Povinnosť deklarovať odhadované náklady na lobizmus sa zároveň rozširuje na všetkých registrovaných,“ zhrnula EÚ v tlačovej správe. Kto má podľa toho porozumieť, kto sú to tí lobisti?!

V súčasnosti vraj Európska únia registruje viac ako šesťtisíc ľudí v oblekoch, ktorí navštevujú jej štruktúry a ovplyvňujú zákony a nariadenia. „Spomedzi päťstošesťdesiat stretnutí, ktoré predchádzali rokovaniam na vysokej politickej úrovni, až päťstodvadsať bolo s lobistami a nadnárodnými spoločnosťami. Všetky organizovala Európska komisia,“ zverejnil francúzsky magazín Marianne. Najlepšiu reguláciu lobingu majú Slovinsko, Veľká Británia a Litva. Naopak k najhorším sa zaradili Cyprus, Maďarsko a Taliansko. Celkovo je však v Európe regulácia lobizmu slabá. Ak aj existuje, je minimálne vymáhaná.

„Nemáme žiadnu registráciu lobistov, nevyžaduje sa priznávanie ich klientov a výdavkov na lobing či zoznam stretnutí s verejnými činiteľmi,“ píše v časti štúdie o Slovensku analytička Katarína Klingová. „Na druhej strane silnou stránkou Slovenska je zverejňovanie informácií o rozhodnutiach vlády a ministrov, vrátane zmlúv a faktúr, ako aj zapojenie odbornej verejnosti do medzirezortného pripomienkového konania,“ vysvetľuje štúdia TI. Na škodu by vraj nebolo aj „zavedenie povinného zverejňovania životopisov verejných činiteľov a úradníkov na dôležitých postoch pri prechode medzi štátnou správou a súkromným sektorom“. Toho sa tak dožijeme...

Robert LANDIS

Veľvyslanec Venezuelskej bolívarovskej republiky exkluzívne pre SNN O Antikultúrnom impériu a Malých Benátkach

Zhovárala sa Dagmar VANEČKOVÁ – Foto: Ruben DIAZ CONSTANTÍ

Matica slovenská vo svojich priestoroch v Bratislave zorganizovala prednášku známeho venezuelského spisovateľa L. B. Garcíu. Na prednáške sa zúčastnil aj venezuelský veľvyslanec pre krajiny strednej Európy so sídlom vo Viedni. Diplomata Aliho de Jesús UZCÁTEGUI DUQUE sme požiadali o rozhovor na aktuálne politické a geopolitické témy regiónu južnej Ameriky.

Veľvyslanec Venezuelskej bolívarovskej republiky poskytol SNN exkluzívne interview.

• Pán veľvyslanec, dnes ste pricestovali na Slovensko nielen kvôli diskusii na pôde Matice slovenskej, ale stretli ste sa aj s poslancami nášho parlamentu. Aký bol hlavný cieľ vášho stretnutia?

Chceme nadviazať s vašou krajinou užšiu spoluprácu najmä v kultúrnej a vzdelávacej oblasti. Týka sa to aj vzájomného prekladania kníh. Dnes dal pán García súhlas na preklad a vydanie jeho knihy Antikultúrne impérium, v ktorej rieši problémy masovo-komunikačných prostriedkov. Prostredníctvom konferencií na slovenských univerzitách a v spoločenských inštitúciách chceme pravdivo informovať o politickej, ekonomickej a sociálnej situácii vo Venezuele. Témy, ktoré zaujímajú verejnosť,

sa týkajú aj procesu integrácie, ktorou momentálne prechádzajú ďalšie krajiny v regióne Latinskej Ameriky.

• S integračným procesom súvisí aj otázka nedávneho summitu tridsiatich piatich krajín Ameriky. Prezident Barack Obama sa osobne stretol s prezidentom Kuby Raulom Castrom. Aké je poslanstvo summitu, ale aj tohto stretnutia dvoch vysokopostavených politikov Ameriky pre americký kontinent, ale aj pre ostatné štáty sveta? Očakávate zmeny vo vzájomných vzťahoch Kuby a USA? Pripadne aj medzi USA a Južnou Amerikou?

Je samozrejme v záujme našom aj v záujme ostatných štátov Latinskej Ameriky a Karibiku,

aby sa usporiadali vzťahy práve medzi Kubou a Severnou Amerikou. Obidve tieto krajiny opakovane potvrdili, že chcú normalizáciu diplomatických vzťahov. USA i Kuba vyhlásili, že to bude v rámci vzájomného demokratického riešenia a práva na sebaurčenie národov. Najmä pre Kubu, tak pre vládu, ako aj pre bežných obyvateľov, je veľmi dôležité, aby sa tieto vzťahy po polstoročí dostali na štandardnú úroveň. Kuba ekonomickým embargom, politickým tlakom a rôznymi sankciami veľmi trpela, utrpela sociálne i ekonomické straty.

• Sú krajiny Latinskej Ameriky a Karibiku, vrátane Kuby, ochotné urobiť isté ústupky v záujme zlepšenia vzťahov s USA?

Samozrejme že áno. Lenže aj na summite sa potvrdilo, že sú veci, ktoré nás rozdeľujú. Týkalo sa to napríklad aj ľudsko-právnych záležitostí, konkrétne uznania zdravia ako ľudského práva. S tým USA dlhodobo nesúhlasia a nechceli sa preto dohodnúť ani na spoločnej deklarácii na záver summitu. Druhým dôvodom, prečo nedošlo k písomnej dohode, aj keď možno nahlas nevysoveným, bola téma Kuby. A do tretice k tomu prispela oficiálna deklarácia USA, že Venezuela predstavuje výnimočnú a nepredstaviteľnú hrozbu. To je pre nás v tomto historicky významnom čase neprijateľné. Požadujeme, aby USA stiahli tento dokument. Toto stanovisko podporila aj argentínska prezidentka Kristina Kirchnerová, ktorá sa otvorene opýtala, citujem: „Akou hrozbou môže byť pre USA Venezuela už len z hľadiska porovnania veľkosti oboch štátov?“ Vidíme, že krajiny Latinskej Ameriky vedia konkretizovať spoločné politické záujmy a spoločné podmienky, ktoré vedú k integrácii a spoločnému roz-

voju na našom kontinente. USA v poslednom čase vydali viacero vyhlásení, že sa nebudú miešať do vnútorných záležitostí jednotlivých krajín. V tom prípade sa bude dať aj našej integrácii. Ak však dôjde k politickému či vojenskému zasahovaniu do našich vnútorných záležitostí, nedohodneme sa.

• Hovoríte, že máte záujem o nadviazanie kultúrnych vzťahov medzi Venezuelou a Slovenskom. V čom si viete predstaviť, okrem prekladania a vzájomného vydávania kníh, ďalšiu spoluprácu?

Chceli by sme, aby naše vzájomné vzťahy boli výraznejšie. Viem si ich predstaviť napríklad v hostovaní umelcov z Európy vo Venezuele a naopak. V prvom rade však treba skoordinať spoluprácu inštitúcií, ktoré majú na starosti kultúru u vás, v Rakúsku a Chorvátsku. Určite by aj naši umelci, folklórne súbory, hudobné telesá mali záujem vystúpiť vo všetkých troch štátoch. A verím, že náš tradičný folklór a naše umenie má vám čo povedať, tak ako zasa vaša kultúra je nevhodná pre Venezuelčanov. Na veľvyslanectve určite budeme usilovne pracovať, aby sa tá spolupráca zintenzívnila nielen v kultúrnych vzťahoch, ale napríklad aj v oblasti cestovného ruchu.

• Venezuela v preklade znamená Malé Benátky. Ak by sa sem Slováci rozhodli cestovať, čo by si nemali nechať ujsť?

Venezuela je federatívny štát s dvadsiatimi dvoma štátmi. Príroda u nás, ako aj podnebie sú veľmi rozmanité. Turisticky atraktívny je jednoznačne ostrov Margarita Orchilla, ale zaujímavé je aj karibské pobrežie s krásnymi bielymi plážami, obkolesenými kokosovými palmami. V mori, ktoré obmýva venezuelské pobrežie, nájdete množstvo perál. Na západe krajiny máme hornaté vnútrozemie, na juhu pohorie Andy, v štáte Merida nechýba sneh, ale máme aj nížiny bohaté na faunu a flóru s mnohými exotickými živočíchmi i jedinečnými rastlinami, ale sú tu aj púšte. Pozrieť si môžete najväčšie jazero v Južnej Amerike, najdlhšie hady a najväčšie vodopády. Ponúkame pestrú paletu možností pre turistov, ale aj tých, ktorí chcú spoznávať našu kultúru.

BESEDNICA

Elektronické i printové médiá sa rady pýšia rozvinutou spätnou väzbou, v rámci ktorej si zisťujú ohlas svojich divákov, poslucháčov i čitateľov na rozličné témy, žánre i subžánre, a prispôbujú týmto ohlasom svoje aktivity. Je zaujímavé

O hŕstke názorových psychoterapeutov

Milan KENDA

sledovať ohlasy recipientov aj z pohľadu tretej, nezaujatej, ale kritické strany. Jednoduchou sledovať ako diváci, poslucháči alebo čitateľa reagujú a či rozpoznávajú prepieranie mozgov, alebo nie, či navne hlcú rozličné mystifikácie a ohlupovacie šablóny, alebo nie, či neokolonialistická propaganda, šírená vybrúsenou psychologickou ohlupovacou masmediálnou mašinériou funguje, alebo nie...

Rýdzo kapitalistické médiá vo vlastníctve západného kapitálu a v službách jeho záujmov sa v službách jeho záujmov sa predovšetkým obávajú mienkotvorných, proslovensky orientovaných médií so silným sociálnym cítením, so súcitom

s chudobnými. Aj také máme a ja ich nazývam statočnou hŕstkou.

Ale navita mnohých recipientov nahráva tejto zahraničnej, u nás úspešne zahniezdennej kolóne. Tá pracuje – okrem iného – aj s efektom senzacnosti negatívnych správ z kriminalistického spektra, s patologickou pritažlivosťou zločinu

jených vlakoch, vybuchnutých náložkách, explodovaných lietadlách, tektonických zlomoch a uvitáciach ceremoniáloch? Čím sa líši kaluž krvi pod zabíjajúcim Ukrajincom od kaluže krvi pod venezou obeťou, ktorú ukameňovali moslimskí fanatici?

Koho okrem kronikárov a štatistikov zaujíma takýto povrchný, bleskový záznam uda-

sú motivom pre udalosti ďalšie, možno ich začleniť do širších súvislostí, majú zaujímavé korene i zaujímavé dôsledky, sú zmysluplné z hľadiska dialektiky a kauzality. Keďže slovenský národ je vo svojej väčšine (napriek niektorým čudným volebným výsledkom) predsa len národom premýšľavým, ktorý svoje vlastné názory a postoje rád konfrontuje s inými, skrachovali u nás doteraz všetky denníky založené na nekomentovanom, čo najviac atomizovanom spravodajstve. Tie boli totiž nevzrušujúcim katalógovým súpisom, iba štatistickým, kvantitatívnym zobrazením skutočnosti.

Veru tak – to, čo stačí západnému burzovému maklérovi či inému konzumnému malomeštiakovi pre šťastie i naplnenie duševných obzorov, to nestačí bystrým Slovákom, to nestačí bystrým Slovákom, cepovaným po desaťročia komunistickými mystifikátormi a posledných dvadsaťpäť rokov zasa neokolonialistickými mystifikátormi. Preto je veľmi správne, že statočná hŕstka proslovenských a sociálne citiacich periodík zdôrazňuje, rozvíja a v hojnej miere prináša mienkotvorné príspevky, slúžiace zdravej spoločenskej diagnostike problémov i názorovej psychoterapii.

Keď počujete povedať jednou vetou, že priemerná teplota našej klímy sa zvýšila o 0,7 stupňa Celzia, poviete si akurát: „No a čo, bude nám o voľačo teplejšie!“ Až keď vám tento oznam doplnia o ďalšie súvislosti a následky zo sféry skleníkového efektu, pochopíte negatívne dimenzie tejto informácie.

To vzrušujúce v kronike sveta sú práve udalosti, ktoré

Politická komisia Sulíka rozhodovala, či bol kráľom, alebo nebol Zápas o Svätopluka na Hrade sa neskončil

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Slovenské národné noviny sa usilujú nepretržite poskytovať čitateľovi a verejnosti pohľad na závažné otázky slovenských dejín. Aj keď sa to zdá byť samozrejmosťou, je stále nevyhnutné vysvetľovať základné pojmy, fakty, vedecky overené dôkazy. Je to jeden z najpozoruhodnejších paradoxov na Slovensku po roku 1993. Najmä preto, že je to nevyhnutné, veď práve v období globalizácie otázky národnej identity tvoria aj pre verejnú mienku a politiku nevyhnutný základ sebedovedomia.

Vlastenci pred miestom, kde dnes stojí socha.

Výrazne to vidíme aj na rozporuplnom vývoji v Ukrajine, kde sa otázka identity stala štátnou doktrínou s jednoznačným presahom do vnútornej i zahraničnej politiky. A to v rámci zdôrazňovaného eurointegračného procesu, úsilia postaviť politiku i štátnu a národnú doktrínu na identite ako súčasť prijímania európskych hodnôt.

■ BOJ O PANOVNÍKA

Tento mimoriadne zaujímavý, práve tak ako nejednoznačný proces celkom prirodzene vyvoláva otázku, ako pristupujeme k vlastným dejinám my.

Azda najvýraznejším procesom je spor o to, aby sa všeobecne uznali fakty, napríklad o kráľovi Svätoplukovi. Z tejto „otázky“ sa stal problém nielen ako pristupovať k dejinám, ale aj prudký politický spor a zápas, ktorý rozdelil tak laickú, ako aj odbornú verejnosť. Slovenské národné noviny napríklad v roku 2010 či 2012 uverejnili rozhovory s jedným zo zakladateľov modernej slovenskej historiografie, archivníctva a pomocných vied historických prof. Richardom Marsinom práve na tému Svätopluk a čo o ňom dokázateľne vieme. Bolo to v rušnom čase mediálnych

a politických sporov okolo prvej jazdeckej sochy v hlavnom meste Slovenska v Bratislave a umiestnenie takej Svätoplukovej sochy na bratislavskom Hrade.

Pred piatimi rokmi, v júni 2010, na vrchole politickej vojny o Svätopluka sme profesora Marsinu požiadali o odpoveď, čo vlastne vieme o Svätoplukovi a čo je mýtus okolo tejto historickej postavy. Odpoveď bola jednoznačná: mýtus je len to, čo sa nemôže oprieť o hodnoverné pramene a nemá v nich základy. Pokiaľ ide o Svätopluka, celé generácie síce vyrastali v tom, že šlo o knieža, ale odpoveď historika je tiež jednoznačná.

Najstarší hodnoverný písomný doklad o Svätoplukovi je z roku 869. Vtedy sa stal Metod v Ríme pápežským legátom a učiteľom pre slovanské krajiny a v roku 870 arcibiskupom pre územia, na ktorých vládli Rastislav, Svätopluk a Koceľ. Je to doklad z pápežskej listiny. Už vtedy, v roku 870, ho považovali za samostatného suverénneho panovníka. Keď sa vtedy použili slová REX, REGNUM, znamenalo to suveréna, suverénneho panovníka, nie podriadeného. Pramene a listiny týkajúce sa Svätopluka sú odborníkom dávno známe.

Na otázku či možno jednoznačne používať slovo kráľ, prof. R. Marsina odpovedal: „Svätopluk sa z údelného vojvodu prepracoval na suverénneho panovníka a za takého ho pokladali aj v cudzine. Neskoršie, v roku 870, sa už stre-

távame s označovaním ním ovládaného územia ako REGNUM, teda kráľovstvo. V roku 885 sa po prvý raz stretávame aj s jeho titulúrou ako kráľa – REX. Ale pre mňa ako historika je dôležité či bol suverén. A Svätopluk bol ako panovník suverén,“ konštatoval v roku 2010 prof. R. Marsina.

■ (NE)KRÁĽ SVÄTOPLUK

V roku 2012 sa Slovenské národné noviny opäť k tejto téme vrátili celostránkovým rozhovorom pod názvom Svätopluka možno bez najmenších pochybností nazývať kráľom a konštatovaním, že „na svoje dejiny sme málo hrdí, veľmi sa o históriu nezaujíname, ale akoby sme pred ňou utekali...“. Bol to čas prudkých sporov, keď sa na politickú objednávku vytvárala komisia, ktorá mala posúdiť, či Svätopluk bol naozaj kráľom.

Teraz je už máj 2015 a práve sa veľmi rýchlo vypredal Literárny týždenník, kde sa tiež hovorí o Svätoplukovi a o tom, či ho možno nazvať kráľom? Na prvej strane LT je veľký portrét významného slovenského archeológa a historika včasného stredoveku prof. Alexandra Ruttkaya. Je to súčasť rozhovoru s naslovovzatým odborníkom Jozefom Vladárom. Rozhovor má viac ako pozoruhodný, priam zá-

žajúci titulok. Oznamuje, že na súčasnom Slovensku sa „dôkazy archeológie o kontinuite slovenského osídlenia nerešpektujú“.

Je to ohromujúce tvrdenie, najmä keď ho vsadíme do stredo-európskych súvislostí a pozrieme sa, ako sa táto významná súčasť identity uplatňuje v okolitých štátoch. Je to prekvapujúce tvrdenie štvrtstoročia po roku 1989 a dvaja naslovovzatí odborníci – Ruttkaya a Vladár – nemôžu obísť tému Svätopluk. Presnejšie to, že „nielen mnohí neodborníci, ale, žiaľ, aj profesionáli sponchybnú nespochybniteľné“.

A čo je nespochybniteľné? „Nie je žiaden dôvod, a o tom existujú aj písomné pramene, prečo by sa nemohol používať termín kráľ, teda rex, pre tohto vládcu Veľkej Moravy.“

■ ZÁKRUTAMI DEJÍN

Toto tvrdenie zasadzujú A. Ruttkaya do širších súvislostí: „... slovenské dejiny je potrebné reálne zafundovať menami a osudmi osôb, ktoré vytvárali cez zložité zákruty dejín cestu k súčasnosti. V súvislosti so Svätoplukom sa vynorila polemika o jeho titulúre (teda o pomenovaní kráľ), za čím sa skrývajú oveľa závažnejšie politické ciele. Takto formulovaný výrok z rozhovoru dvoch vedcov v roku 2015 je napriek svojej nenápadnosti doslova revolučný. Poukazuje nielen na to, že na Slovensku sa ešte v roku 2015 nerešpektujú výsledky vedy o súvislosti slovenského osídlenia, ale aj seriózni vedci nepochybujú o širších politických tendenciách v sponchybnívaní Svätopluka. Isteže, vedcom neraz nie je vlastný slovník prudkej, britkej politickej hádky, publicistických zápasov. Ale úlohou všimavej informačnej žurnalistiky azda je upozorniť na to, že ešte aj v roku 2015 zápas za uznanie vedecky overiteľných údajov o Svätoplukovi pokračuje. A je to znepokojujúce tak pre laickú, ako aj odbornú verejnosť.“

Dramatický seriál Voľakedy v Rostove o zločinoch sovietskeho systému Ruská televízia končí so sovietskou érou

Dušan D. KERNÝ – Foto: TV Rusksino

Ruská štátna televízia sa vo svojom hlavnom programe Pervyj kanal rozišla so sovietskou érou. Teda prinajmenšom aspoň na dvadsaťštyri pokračovaní dramatického sociálno-kriminálneho seriálu o zločinoch sovietskeho systému. Dráma o krviprelievani počas zákroku proti robotníkom sa odohráva v rokoch najväčších kozmických úspechov a zároveň v čase kubánskej raketovej krízy, ktorou doviedol sovietsky vodca N. S. Chruščov svet na pokraj vojny. Seriál Voľakedy v Rostove po prvý raz ukázal bezohľadnú masaku civilného obyvateľstva, robotníkov sovietskymi ozbrojenými zložkami na priamy pokyn Moskvy.

Popred vojakov s červenou hviezdou na čiapkach a so samopalmi pripravenými na paľbu prechádza 2. júna 1962 na Novočerkaskom námestí mladá žena s batoľatom v rukách. Onedlho v nich ostane zakrvavená biela perinka s mŕtvym novorodencom. Nasilu jej ju vytrhávajú z rúk a bezcitne, surovo hádžu do nákladného auta medzi ostatné mŕtvoly. Na námestí V. I. Lenina v ten deň v demonštráciách na začiatku júna 1962 vojaci zastrelili dvadsaťtri ľudí zväčša vo veku osemnásť až dvadsaťpäť rokov, dve ženy a jedného školáka. Mŕtvoly pochovávali tajne, vyvážali ich až päťdesiat kilometrov za mesto. Takmer deväťdesiat ľudí bolo zranených, lekári nespeli napísať, že ich ošetrovali na poranenia od strelných zbraní. Keď sa nedarilo zmyť krv po masakre, tak námestie v Novočerkasku urýchlene vyasfaltovali.

■ DRAMATICKÉ UDALOSTI

Udalosti boli dramatické – pre drastický nedostatok potravín zväčšili v ZSSR od prvých júnových dní roku 1962 z večera na ráno ceny mäsa až o tridsaťpäť percent a masla a mlieka o dvad-

Druhý jún roku 1962 na Novočerkaskom námestí...

saťpäť percent. Pritom na konci mája robotníkom zvýšili pracovné normy, čo prinieslo pokles výplat o tretinu. Nepokoje boli po celom Sovietskom zväze. Ale v Novočerkasku vyšla do ulíc masa pracujúcich. Časť z nich zatkli, čím tupí straníckí funkcionári vyprovokovali 2. júna masový protest a akciu na vyslobodenie uväznených. Do ulíc vyšlo vyše desaťtisíc robotníkov, policajti sa pred nimi rozutekali, tanky a obrnené transportéry dav obišiel. Ale pred oblastným výborom strany narazili demonštranti na kordón vojakov. Obraz tisícov

kráčajúcich na čele s portrétmi Lenina, Marxa a Engelsa pripomínal scény z cárského Ruska z Krvavej nedele 1905, keď kozáci zmasakrovali hladujúce masy tiahnuce s ikonami a portrétmi cára pred Zimný palác v Petrohrade. Dramatické filmové scény naplno ukazujú, ako pre sovietsky systém človek neznamenal nič.

■ NOVOČERKASKÁ MASAKRA

Kým v skutočnosti sa nikdy nevyšetrilo, kto vlastne dal rozkaz na streľbu, vo filme Voľakedy v Rostove je jasné, že vojenský

veliteľ konal na priamy príkaz moskovského vedenia. Sociálno-kriminálny seriál, jeho dvadsaťštyri dielov, má ústrednú os celého deja, ktorou je práve novočerkaská masakra. Pravdepodobne aj pre mnohých ruských divákov je to po prvý raz, čo sa zoznamujú z faktografiu udalostí z roku 1962. V každom prípade je to po prvý raz, čo sa v ústrednej ruskej televízii v hlavnom vysielacom čase a v období veľkých sviatkov vysiela film nielen o novočerkaskej masakre, ale i o celej obľudnej atmosfére vyšetrovania, praktikách tajnej polície, popráv.

V jednej scéne seriálu vidíme inú matku – v ten deň stratila syna, ktorý sa bicykloval na ťažko podpuťovo získanom bicykli, draho zaplatenom narodeninovým dare. Zasiahla ho náhodná guľka. Ledva sa jej s maximálnym úsilím pokútno podarí vymámiť synovu mŕtvolu, aby ju mohla pochovať a neskončila v bezmennom masovom hrobe. Je to jedna z najsilnejších scén ruských materií v ruskom filme. Matku stráži polícia, lebo musia dodržať príkaz, a nesmie na pohreb plačať a nikoho naň prizvať. Všetko sa koná pod policajným dohľadom, mater nesmie ani vzlykať. Policajti ju dovádza až domov, kde si sadne za stôl, na ktorom sú pirôžky, pôvodne pripravené na narodeninovú oslavu.

■ MARIUPOL' „HRÁ“ ROSTOV

Film mimoriadne starostlivo vykresľuje atmosféru tých čias s nedostatkom, brutalitou, udavačstvom, ako aj kriminalitou a alkoholizmom. Robí to verne, dáva si záležať na tom, aby obraz nebol čiernobiely. Dôsledne sa vyhla-

dávali aj scény – napríklad železničná stanica, taká ako bola v Rostove, sa zachovala do dnešných čias len v ukrajinskom Mariupoli. Nakrúcalo sa teda tam. Dnes názov tohto mesta poznáme zo spravodajstva o bojoch na východe Ukrajiny. Z filmu si môžeme urobiť obraz o dodnes nezmennej podobe prostredia zo sovietskych čias roku 1962. Mariupol'ské nádražné budovy vo filme „hrajú“ Rostov z roku 1962. Sovietska éra je vykreslená do detailov – od architektúry po poháre či fľaše vodky.

Napriek všade uplatňovaným pravidlám mnohodielného televízneho kriminálneho a sociálneho seriálu je film zaujímavý vykreslením prostredia robotníkov, lekárov, vysokoškolských učiteľov, policajtov, tajnej polície KGB, väzení, narkomanstva, psychiatrických liečební, zaľúbencov, pijanov. Akoby sovietska éra vystúpila z dejín na obrazovky.

Recenzenti v smerodajných ruských médiách si kladú otázku, ako je možné, že sa takýto seriál zjavil na obrazovkách v takom vychytenom čase. Odpovede nie sú jednoznačné. Zaznela aj úvaha, či nejde o to ukázať, ako to vyzeralo, keď bol pri moci N. S. Chruščov, politik, ktorý bojoval proti kultu Stalina, odhaľoval zločiny stalinovej éry a začal liberalizáciu. Symbolicky a prelomovo sa to prejavilo aj publikovaním prvého dielu knihy o stalinských koncentračných táboroch – gulagoch, Jeden deň Ivana Denisoviča od A. I. Solženicyna. Spomínaný seriál vznikol pôvodne k päťdesiatmu výročiu masakry v roku 1962; vysiela sa najprv na Ukrajine, až po troch rokoch kúpil práva ruský Pervyj kanal a teraz aj odvysielal.

NA MARGO

Na čele Združenia miest a obcí Slovenska strieda primátora Nitry Jozefa Dvonča starosta Štrby Michal Sýkora, ktorý je doslova rekordér v komunálnej politike na Slovensku. Do staronovej funkcie nastupuje s jasným zámerom: doriešiť otázky okolo zákona o právnom postavení a platových pomeroch starostov obcí a primátorov miest a takisto zákona o obecnom zriadení.

Legenda na čele ZMOS-u

Úspešný kandidát na predsedu ZMOS-u vedie samosprávu v obci Štrba od roku 1981. Do roku 1990 bol predsedom tamajšieho národného výboru, od roku 1990 starostom obce. V rokoch 1990 až 1991 pôsobil aj ako poslanec Federálneho zhromaždenia ČSFR. Je spoluzakladateľ ZMOS-u, v rokoch 1993 – 2011 bol predsedom združenia, od roku 2011 prvým podpredsedom. Predchádzajúce štyri roky bol totiž na čele ZMOS-u nitriansky primátor Jozef Dvonč.

Michal Sýkora považuje za dôležitú modernizáciu samosprávy. Veľkou úlohou nazval riešenie problému malých obcí, kde sa nehlásia kandidáti na starostu či poslancov obecných zastupiteľstiev. „Ak sa nám podari trochu posunúť veci dopredu, bude to dobre, lebo my na jednej strane tvrdíme, že každá obec má právo na samosprávu, no ak sa v nejakej obci nenájdú nikto, kto tú samosprávu chce viesť, takáto obec by mala mať samosprávu posunutú do vedľajšej obce,“ povedal Michal Sýkora. Verí, že pri prijímaní nových zákonov, ktoré sa dotýkajú miest a obcí, budú predkladatelia návrhov pozorne vnímať názor samospráv na dosah daného zákona pre život miest a obcí a ich obyvateľov. Vyjadril tiež presvedčenie, že samosprávy sa v nasledujúcom období budú snažiť byť dynamické a úspešné.

(ib) – Foto: ZMOS

Staronový predseda ZMOS-u Michal SYKORA.

Ján KOPŠO: „Kravám ťažko povedať: Nedojte, obchod teraz neberie!“ Na spotrebiteľovi sa nabaľujú všetci

O mliečnej katastrofe sa toho napísalo a nahovorilo už dosť. Vyjadrovali sa politici, novinári, ozajstní i samozvaní experti. Slovenské národné noviny zašli po odpovede aj do Pôdohospodárskeho družstva Vršatec so sídlom v Pruskom v okrese Ilava. Rozhovor nám poskytol jeho predseda Ing. Ján KOPŠO.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK – Foto: autor

• Čo hovoríte na nedávny prvý apríl? Vôbec tým nenarážam na vtipný charakter toho dátumu...

O tomto dátume, teda o zrušení regulačných kvót pre producentov mlieka, sa diskutovalo dlho. Osobne si však myslím, že medializácia tohto dátumu v takej podobe, v akej sa u nás udiala, poslúžila skôr majiteľom obchodných reťazcov u nás. Dostali krásnu podporu na to, aby mohli zatlačiť na cenu mliečnych výrobkov či produktov. Veď to, že mlieko bude takmer bezcenné, znelo odvádiť. Takže obchod si polepšil, spracovatelia a prvovýrobcovia boli už len zásluhou takýchto informácií v nevýhode.

• Teraz sa zdá, že predajcovia majú v rukách eso v podobe argumentov – veď v Európe je dostatok lacnejšej produkcie.

Lenže oni to ani nemusia zdôrazňovať – aj bez dovozov zarobia na tejto situácii. Stačí, ak si vezmeme trvanlivé mlieko – prvovýrobca sa na pultovej cene výrobku podieľa spolu so spracovateľom tak, že obchod na nej profituje siedmimi percentami a prvovýrobca a spracovateľ iba štyrmi.

• Máme tu kampaň „kúpajte slovenské výrobky... už dlhé roky. Cítite jej efekt? Nepomáha?

Máme polovicu apríla, navštívil som istý nemenovaný obchodný reťazec. Miluje Slovensko, robí pre Slovensko a jeho občanov maximum – teda aspoň to tak tvrdí v honosných reklamách. Čuduj sa svete, tri a pol percentné trvanlivé mlieko predáva za viac ako jedno celé euro. Kde je teda tá znížená cena pre spotrebiteľa? Kde je podpora slovenského výrobku? Nám prvovýrobcom za nejaké dva posledné mesiace klesla cena asi o päť až šesť centov na liter mlieka, no v obchodoch neklesla. Teda pre koho je celá kampaň okolo zrušenia kvót prínosom?

• Toto sa týka všetkých reťazcov, alebo – ak sa na ne pozeráme vzhľadom na vlastnícke vzťahy – existujú medzi nimi nejaké svetlejšie výnimky?

Myslím si, že „z lásky k Slovensku“ sa všetci nabaľujú na slovenskom spotrebiteľovi. A na slovenskom spracovateľovi a prvovýrobcovi.

• Pôdohospodárske družstvo Vršatec má popri viacerých aktivitách farmu dojnic Bohunice...

Tamajšiu produkciu mlieka sme kapacitne budovali na nami získanú kvótu. Preto získanú, lebo sme nejaké limity aj dokupovali. Zažívame však akýsi paradox. Na sto percent produkcie s možným miernym prekročením sa dostaneme asi až tento rok, vlni sme dosiahli plus mínus asi deväťdesiat percent úrovne kvót. Lenže kvóty boli zrušené. Bez ohľadu na ne, jediná cesta, ako zostať na slovenskom či európskom trhu s mliekom, je budovať mliečne hospodárstvo intenzívnym spôsobom. Teda zvyšovať produktivitu a nachádzať rezervy v nákladových položkách.

• Hovoríte o slovenskom trhu... Je ten trh ešte slovenský? Nedávno napríklad do Zvolena vstúpil majiteľ z USA...

Nuž, ja musím za slovenský trh považovať aj nemeckú mliekareň v Bratislave, aj Francúzov, ktorí tu sú. Alebo tých vami spomínaných Američanov. Nachádzajú sa na území Slovenskej republiky a spracúvajú takmer na sto percent surovinu zo Slovenska. Horšia skutočnosť je, že slovenskí

Predseda Poľnohospodárskeho družstva Vršatec Ing. Ján KOPŠO.

prvovýrobcovia už nedokážu pre spracovateľov zabezpečiť mliečnu surovinu v požadovanom množstve. Pritom je známy fakt, že už aj tak je spotreba mliečnych výrobkov dlhodobo na jedného obyvateľa z pohľadu zdravotníkov poddimenzovaná. Stačí porovnať štatistiky spotreby v krajinách bývalej EÚ 15 a u nás. Neviním z toho obyvateľov. Veľkoobchod má podľa mňa najmä na syrové produkty neúmerne marže. Reálne je, že syr na Slovensku od slovenských spracovateľov a prvovýrobcov by mohol mať pultové ceny aj o dvadsať percent nižšie.

• A to sme ešte nezačali porovnávať prakticky neporovnateľný nepomer pridanej hodnoty. Na jednej strane – obchod ju má najvyššiu, na druhej strane najvyššie marže.

Možno aj to je jeden z dôvodov, prečo sa napríklad slovenské mlieko pri jeho nedostatku na domacom trhu musí vyvážať. Pretože kravám ťažko povedať: nedoajte, obchod teraz neberie. V rámci spotových, teda prebytkových obchodov na trhu, aby sa zhodnotila už existujúca surovina, treba mlieko vyviezť. Vidíte, ale to je zas dôkaz toho, že o tom, čo sa na Slovensku ponúkne spotrebiteľovi, nerozhoduje mliekareň, ale obchod. Ak nemáme mliečnu surovinu skrmovať dobytkom alebo vylievať na hnoj, musí sa robiť aj toto. Teda sa stane, že vyvážame napríklad do Talianska, ktoré má pomerne vysokú potrebu mliečnych výrobkov. Ale určite to nie je preto, lebo mlieko by sa vo forme mliečnych výrobkov na Slovensku nedokázalo spotrebovať. Ono sa len „nevie“ umiestniť na pulty v reťazcoch za ekonomicky prijateľných podmienok.

• Ale veď sa obchody samé hrdia tým, aký podiel slovenských výrobkov majú vo svojom sortimente.

Tvrdím, že sú to vymyslené propagandistické čísla. Päťdesiat, sedemdesiat, osemdesiat percent si neraz uvádzajú na podiel slovenských výrobkov. Ale kde sú? Prečo toto nikto nekontroluje? Prečo nikomu neprekáža zavádzanie verejnosti? Veď aj zákon im ukladá povinnosť, ako o tom majú informovať. Ak by boli reálne tie podiely, neexistuje, aby prvovýrobcovia mali problémy s nadprodukciou mlieka.

• Takže naši spotrebiteľia nie sú na vine.

Nie, myslím si, že sú klamaní alebo aspoň zavádzaní. Veď aj ten, čo si nečíta dopodrobna etiketu, ale vidí plagáty „slovenské výrobky“, myslí si, že kupuje náš domáci produkt.

• Na družstve Vršatec sa však nevzdávate. Dokonca – ako sa na vás pozerám, skoro by som povedal, že vám zrušenie kvót „dalo krídla“.

Áno, ideme do intenzifikácie produkcie. Sledovali sme, že EÚ 15, teda staré členské štáty sa pripravovali na zrušenie produkčných kvót systematicky.

• Dokonca v Rakúsku a v Nemecku už roky rozširujú chovy, skupujú dojnice aj z „nových členských štátov“ EÚ.

To bolo úplne otvorené, zvyšovali stavy, zvyšovali úžitkovosť, často aj s nie celkom skrytou podporou národných zdrojov – o čom sa nám môže len snívať. No, úroveň dotácií v celej únii mala byť vyrovnaná pôvodne do roku 2014, teraz sa termín posúva až na rok 2022. Som presvedčený, že po roku 2020 sa nájde nejaký „pádny“ dôvod, prečo by nemohlo byť takéto zjednotenie dotačnej politiky zas posunuté. Napríklad o ďalších sedem rokov. My v nových členských krajinách sme totiž stále nejakí druhoradí. Nás vzali do únie preto, aby si EÚ 15 vyriešila svoje problémy s nadprodukciou. Prečo by nám teraz mali pomáhať s našou „podprodukciou“? Okrem toho, EÚ 15 chce mať spokojných voličov, teda aj farmárov. Veď si zoberte – v obci v Rakúsku, v ktorejkoľvek obci, koľko je tam farmárov? Ak poviem každý druhý dom, možno hovorím málo. To sú všetko voliči.

• Okrem produkcie mlieka a výrobkov z neho Slovensko dlhodobo ťaží aj otázka „podprodukcie“ hovädzieho mäsa. Je to dlhoročný problém, je nejaká nádej na pozitívnu zmenu?

Myslím si, že v tomto období ani nie. Aj náš dobytok, ktorý dochováme, končí väčšinou v Taliansku alebo v Grécku. Nakupuje ho aj Chorvátsko, Rakúsko a – to je zaujímavé – aj spracovatelia v Českej republike. Nám sa podarilo nájsť spracovateľa na Orave, ktorý odkúpi niekoľko kusov

do mesiaca. Možno osem kusov za dva týždne. Pritom len tento spracovateľ by dokázal na Slovensku predat možno celú našu produkciu hovädzieho dobytku.

• Pred niekoľkými rokmi sme sa v tejto kancelárii rozprávali aj o vašej predstave zriadiť si vlastnú predajňu výrobkov. Vraveli ste, že je takmer nemožné zvládnuť všetky byrokratické podmienky zo strany štátu...

Myšlienky zostali, predajňu ešte nemám. Stále v nej však vidím akési východisko, ako sa vymaniť z monopolného področia obchodných reťazcov. Naše družstvo má v úžitvaní aj poľovný revír, takže by sme zákazníkovi vedeli poskytnúť aj atraktívnejší sortiment.

• Ako vnímate ten mediálny tlak na prvovýrobcov, v ktorom sa neraz ani len neskrýval odkaz: „Predajte, kým sa dá, lebo skrachujete...“

Tí, čo tak urobili, teda keď sa zbavili živočíšnej výroby, vravia, že to bolo ich najlepšie rozhodnutie v živote. Väčšinou však ide o tých, ktorí hospodária na pôdach vhodných pre rastlinnú výrobu. Ak má však niekto chotár podhorského charakteru, ako napríklad aj my, veď máme ornej pôdy asi päťsto hektárov, ale lúk a pasienkov až tisíc hektárov, potom je predurčený na živočíšnu výrobu. Alebo je to atraktívna poloha pre „podnikateľa na pôde“.

• Charakterizujte, prosím...

Podnikateľ na pôde je subjekt, ktorý vôbec nijaké hodnoty v poľnohospodárskej výrobe neprodukuje. V podstate, jednoducho povedané, sú to podvodníci, ktorí zneužívajú dotačný systém. S minimom zamestnancov papierovo obrábajú čo najväčšie plochy trvalých trávnych porastov. Tak parazitujú na priamych platbách z EÚ.

• Máte v takejto podhorskej oblasti aj nejaké – povedzme – špeciálne požiadavky na plemeno v chove?

My máme dva typy hovädzieho dobytku. Jeden je červený holštýnsko-frízsky dobytok, ktorý prekrížujeme na čierny. A druhý čas francúzsky s názvom limousine. Čiže chováme kravky, ktoré možno vídať v horských oblastiach Rakúska. A tie francúzske sú menšie, dobre chodivé, hodia sa aj na svahovité pasienky. Veľké plemená by takéto porasty poškodzovali. Na počet – máme štyristo kusov dojnic.

• Teda ako ďalej?

V súčasnej situácii sú len dve cesty. Buď chovy úplne zrušiť, alebo skúsiť intenzifikovať výrobu. My chceme ísť tou druhou cestou. Nechceme, aby na Slovensku bolo možné kravu vidiť už len niekde za plotom v zoológickej záhrade. Patrí do našej prírody, produkty z nej patria do našich domácností. Nemôžeme sa zastaviť. Pri týchto cenách, aké nám diktujú obchodníci, nemôžeme byť trvalo v „zelených číslach“. Živočíšna výroba následne generuje aj pracovné miesta pre obslužný personál nielen v maštaliach, na celom družstve. Len vlni sme prijali troch absolventov vysokých škôl na odborné činnosti a tiež sme prijali absolventov miestnej odbornej strednej školy. A radi by sme v spolupráci s inými prvovýrobcami spustili aj vlastné spracovanie. Na to však hľadám vhodného manažéra. Viete o niekom?

• A všeobecne? Skutočne si tento rok vypijeme poslednú fľašku mlieka zo Slovenska – ako sa teraz s obľubou tvrdí v médiách?

Situácia je vážna a pokojne sa môže stať, že tento rok, ak sa cenový vývoj nezmení, ukončí produkciu mlieka až do tridsať percent producentov. Tí, ktorí prežijú, potom budú čakať na kolaps spracovateľského sektora, alebo možno sa preskúpi spracovateľský priestor.

Menšinové spoločenstvá nachádzajú na Slovensku porozumenie Princípy správania sa subkultúr

V súčasnosti sa na Slovensku výrazne aktivizujú rôzne menšinové spoločenstvá a subkultúry. Najintenzívnejšie sa presadzuje agenda LGBTI osôb a maďarskej národnostnej menšiny. Propagátori sa organizujú v politických stranách, mimovládnych organizáciách, vo vzdelávacích inštitúciách, podporujú ich štátne orgány. Spôsob, akým presadzujú svoje požiadavky, má mnoho spoločných rysov, práve preto možno za nimi odhaliť určitý systém, ktorým sa riadia.

Margaréta VYŠNÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Subkultúra je spoločenstvo ľudí, ktoré sa stotožňuje s princípmi hodnôt, noriem, jazyka a symbolov odlišných od majoritnej spoločnosti, ktorej je súčasťou. Prostriedky na dosahovanie svojich záujmov sa viažu na zavádzanie novej terminológie, získavanie podpory štátu, novú legislatívu, osvetu a výchovu obyvateľstva, tvorbu vlastných symbolov a inštitucionalizáciu svojich práv. Svojimi nárokmi vyvíjajú nátlak na väčšinovú spoločnosť, aby akceptovala ich práva. Ak majorita neprijíma nové kultúrne vzory s nadštandardnými alebo netradičnými právami, v tomto prípade LGBTI osôb a osôb patriacich k maďarskej men-

– predstavovanie pedofílie ako sexuálnej orientácie,
– prvé prípady výskytu tlačív s označením rodič 1 a rodič 2.
Príklady terminológie agencie maďarskej menšiny:
– návrh na zavedenie právnych pojmov Južné Slovensko, Maďari na Slovensku, Maďari na južnom Slovensku, maďarská komunita, regionálny jazyk.

■ CIEĽ A PROSTRIEDKY

Pôsobenie na verejnú mienku v spoločnosti a výchova obyvateľstva na akceptovanie menšinových skupín a iných komunit sa uskutočňuje pomo-

– označenie vo farbách maďarskej zástavy,
– zverejnený projekt na vytvorenie zástavy, znaku a hymny,
Výsledkom snáh menšinového spoločenstva je inštitucionalizácia. Organizuje sa v právnych subjektoch, napríklad v mimovládnych organizáciách, v ďalších etapách v politických stranách a ak sú podporované štátom aj v štátnych orgánoch, vo vzdelávacích a v kultúrnych inštitúciách. Prehľad doterajšej inštitucionalizácie:
– LGBTI osôb:
štátne orgány – Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné men-

šine, na úkor svojich záujmov, hodnotia ju ako spoločnosť nepripravenú na diskusiu o ľudských právach, ktorej chýba tolerancia. Obviňujú ju z predsudkov, zo stereotypných prístupov, z nedemokratického a paranoidného zmýšľania a rôznych fóbii (homofóbia, hungarofóbia, xenofóbia) voči danej subkultúre, resp. kontrakultúre (kultúra stojaca v opozícii k väčšinovej kultúre štátu), mnohé témy o tradičnej rodine sú „kontroverzné“, zástancovia tradičných ľudských, morálnych a národných hodnôt sú označovaní ako nacionalisticko-separatistický tábor, nenávisníci, fundamentalisti, podvodníci, obviňovaní sú z konšpiračných teórií, imaginárnych hrozieb a zo šírenia poplašných správ. Pre majoritu sú argumenty zástancov týchto osôb zavádzajúce, kontroverzné, manipulatívne, urážajúce, demagogické, absurdné, diskriminujúce, extrémistické, ba až zvrátené.

■ POJMY VYCHOVÁVAJÚ

Subkultúra sa zvyčajne vyčleňuje zo spoločnosti pomenovaním svojej skupiny a vlastných aktivít, vznikajú nové jazykové označenia pre daný stav v spoločnosti, tradičné názvy sa nahrádzajú účelovými pojmami výhodnými pre menšinovú skupinu. Výsledkom úsilia o zavádzanie nových termínov do života je neraz aj ich implementovanie do výchovy, vzdelávania a legislatívy. Rovnako sa redefinujú po stáročia fungujúce pomenovania aktivít rôznych foriem spoluzitia obyvateľov. Proces je viac, či menej podporovaný štátom, „veľkými“ médiami, politickými stranami, mimovládnyimi organizáciami a zahraničím.

Príklady terminológie LGBTI agencie:

– zo strany štátu odporúčania na používanie tzv. korektných terminológií, pojmy homofóbia, bifóbia, transfóbia označiť ako negatívne a škodlivé postoje a predsudky voči LGBTI osobám, vlastné označenie: LGBTI ľudia, komunita, osoby,
– rôznorodo vysvetľovaná a aplikovaná rodová rovnosť,

cou účelovo vytvorenej terminológie prostredníctvom štátnych orgánov, mimovládnych organizácií, politických strán a médií. Aplikuje sa od materských až po vysoké školy, občania sú konfrontovaní s menšinovou propagandou v zamestnaní, na verejnosti a v osobnom živote. V mediálnej sfére sa uprednostňujú menšinové témy na úkor problematických oblastí väčšinového obyvateľstva, štát často finančne zvýhodňuje menšinové skupiny namiesto väčšinového obyvateľstva. Typickým správaním sa týchto spoločenstiev je stupňovanie požiadaviek s cieľom vyrovnáť svoje práva s väčšinou. Tieto kultúrne vzorce preberá menšinové spoločenstvo najmä zo zahraničia, pričom na Slovensku vytvára precedensy ako jednu z foriem budovania práv svojej skupiny. Na verejnú mienku vplývajú obhajcovia menšinových agend nasledujúcimi požiadavkami a návrhmi:

– obhajcovia LGBTI agencie:
zo strany štátu podporovanie informačných kampaní, najmä vo vzdelávaní, vykonanie analýzy učebných osnov, využívanie overených postupov a skúseností zo zahraničia, kontroverzná registrácia potratových tabletiiek,
– obhajcovia maďarskej menšiny:
požiadavka na určenie identity príslušníkov maďarskej menšiny na základe materského a najčastejšie používaného jazyka, priznanie viacnárrodnostnej identity, zákaz majorizácie, zrovnoprávnenie štátnotvorného národa s národnostnými menšinami vo všetkých oblastiach verejného života občanov.

■ ŠÍRENIE SYMBOLOV

Symbody národnostných menšín a LGBTI skupiny nie sú právne zakotvené. Niektoré národnostné menšiny sa prezentujú svojimi zástavami alebo znakmi.

Základné symbody LGBTI osôb:
– dúhová zástava, profily tváre ľudí rôznych farieb.

Základné symbody maďarskej menšiny:

šiny a rodovú rovnosť, Výbor pre práva LGBTI osôb,

zo strany štátu návrh na zlepšenie inštitucionálneho zabezpečenia práv LGBTI osôb, posilniť spoluprácu LGBTI osôb a združení so štátnymi orgánmi,

– maďarskej menšiny:
a) poradné orgány vlády SR, štátne inštitúcie, politické strany, vzdelávacie, kultúrne, mediálne a cirkevné subjekty,
b) požiadavka na zriadenie menšinových a regionálnych samospráv a podpredsedu vlády SR pre národnostné menšiny.

■ PRÁVNE UKOTVENIE

Medzi posledné etapy realizácie požadovaných práv menšinových spoločenstiev je ich implementácia do legislatívy a sankcie za nedodržanie určených noriem. Pre LGBTI skupinu je proces v začiatkoch, Slovensko je zatiaľ viazané medzinárodnými zmluvami a rámcovým dokumentom Celoštátnou stratégiou na ochranu a podporu ľudských práv schválenou vládou SR 18. februára v tomto roku. V prípade národnostných menšín predpisy zasahujú do všetkých oblastí verejno-spoločenského života občanov a sú ošetrené aj peňažnou pokutou (za nepoužívanie menšinového jazyka podľa zákona). Legislatívny proces pre národnostné menšiny sa začal od roku 1989, podnes upravuje ich právne postavenie viac ako dvadsaťpäť zákonov, Ústava SR a viaceré medzinárodné zmlúvy a dohôd. Hlavná etapa legislatívneho procesu by mohla byť zavŕšená prijatím dvoch zákonov – zákon o národnostných menšinách a o menšinových samosprávach. Zriadením nových orgánov a právnym potvrdením už existujúcich samospráv vzniknú všetky formy samospráv, okrem územnej autonómie, teda autonómnych kompetencií maďarskej menšiny.

■ PREDPISY A NÁVRHY

– zástupcov LGBTI osôb:
novela Trestného zákona s defi-

novaním trestných činov nenávisť pre sexuálnu orientáciu,

dokument Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv, požiadavka na právnu úpravu registrovaných partnerstiev (zákon o registrovaných partnerstvách v roku 2012 nebol schválený), zo strany štátu prijatie ďalších dokumentov a zákonov na prospech ochrany LGBTI ľudí, vládou podpísaného tzv. Istanbulského dohovoru s kontroverznou rodovou rovnosťou a tzv. Lanzarostského dohovoru so spornou povinnou sexuálnou výchovou detí od základných škôl, o. i. o sexuálnom zneužívaní (oba dokumenty zatiaľ nie sú na Slovensku platné), odporúčanie prijať tzv. Jogjarkarské princípy, o. i. s kontroverznou agendou slobody prejavu, rodičovských práv, náboženských slobôd a suverenity štátov,

neúspešný návrh novely zákona o rodine na zjednodušenie rozvodov, – zástupcov maďarskej menšiny:
požiadavka na právnu úpravu postavenia národnostných menšín a menšinových samospráv.

Napĺňanie práv oboch menšinových spoločenstiev bolo a je dosiaľ sprevádzané neustálym nepokojom v spoločnosti, čo v niektorých oblastiach verejno-spoločenského života vedie až k anarchii. Ak však väčšinová spoločnosť prijme aspoň terminológiu subkultúry, čiastočne ju akceptuje. Za posledné obdobie boli na Slovensku požadované práva LGBTI osôb a osôb národnostných menšín ukotvené terminologicky, právne s možnosťou sankcií, implementáciou do vzdelávania a propagandy obyvateľstva, neformálne sa tieto spoločenstvá prejavujú charakteristickými symbolmi. Obe menšinové skupiny majú svoje zastúpenie vo vládných orgánoch a majú vytvorený samostatný štátny orgán, agendu menšinových osôb prebrali politické strany a vo väčšine médií majú výraznú podporu. Za práva národnostných menšín a LGBTI skupín sa konalo viacero protestov, petícií a zhromaždení, najznámejší je Duhový pochod organizovaný od roku 2010; v roku 1994 sa zhromaždili propagátori maďarskej menšiny, kde žiadali územnú autonómiu. Niektoré protesty týchto skupín vyvolali medzinárodný odpor a konflikty. Proti agende LGBTI osôb protestovalo tisíce občanov a organizácií, ktorí podpísali mnohé petície, na ochranu života sa organizovalo jedno z najväčších občianskych zhromaždení s osemdesiatimi tisími ľuďmi, proti zavedeniu vládnej ľudsko-právnej stratégie protestovalo dva roky vyše sto organizácií a tisíce občanov, dokonca sa uskutočnilo prvé občianske referendum na ochranu rodiny.

■ A ČO MAJORITA?

S nadštandardnými právami národnostných menšín na úkor práv majority nesúhlasia a protestujú mnohé vlastenecké organizácie a niektoré politické strany, na slovenskom juhu sa konali od roku 1990 protestné stretnutia Slovákov. Aktuálne právne predpisy a ich uplatňovanie v praxi podľa rôznych prieskumov, odborných analýz a všeobecne známych skutočností dokazujú, že v daných oblastiach nastal chaos, ekonomicky sú znevýhodňovaní príslušníci slovenského národa a dochádza k ich diskriminácii. Verejnosti sú známe mnohé prípady diskriminácie, trestania a mediálneho zosmiešňovania majoritného obyvateľstva, ak sa prejavuje v duchu tradičných rodinných, morálnych a národných hodnôt. Štát podporuje prioritne výskumy v oblasti menšinových skupín, prieskumy uplatňovania práv a názorov majoritného obyvateľstva sa realizujú len v obmedzenej miere. Orgány Európskej únie na základe vlastných posudkov konštatujú, že Slovensko zaostáva v implementácii práv pre národnostné menšiny a LGBTI osoby. Dosiaľ nie je známe, aký podiel podpory menšinovej agencie nesie štát v rámci prijatých zákonov, podpornej medializácie vo verejnoprávných médiách a dohľad nad uplatňovaním právnych predpisov.

GLOSA

V Bratislave sa objavili bilbordov s heslom Nech žije cirkev, ale za svoje. Slovensko je krajina, kde cirkev hrala po stáročia dôležitú úlohu, viedla jeho ľud peripetiami dejín, vychovávala inteligenciu a pomáhala prekonávať nepretržitú porobu. V demokratickej spoločnosti majú občania právo naplňovať svoje náboženské potreby v plnom rozsahu, a práve tie cirkev saturuje. Veriacim dáva takú duchovnú náplň, akú nenájdu v iných ustanovizniach.

Národ potrebuje akčnú cirkev

Je teda logické, aby sa na upevňovaní náboženskej viery občanov zúčastňoval aj štát. Sme malým štátom, cirkev na Slovensku nemá také možnosti, ako je to inde. Pri všetkej dôstojnosti nepodlieha prepychu. Dnes každý dospelý občan Slovenska finančne podporuje katolícku cirkev sumou šesť eur ročne. Akou sumou by museli prispievať veriaci, ak by došlo aj k finančnej odľahčenej cirkvi od štátu? Slovenské národné divadlo, ktoré patrí celému Slovensku, by si samo tiež nezrobilo na svoju existenciu. Musí dostávať dotácie, inak by neprežilo. To by sa mohlo stať aj katolíckej cirkvi, keby sa mala spoliehať iba na vlastné zdroje. V reštitúciách získala sedemdesiatšesť percent svojho majetku, zostávajúci dvadsaťštyri percent z rozličných dôvodov už vrátiť nemožno. Je to iba štvrtina, ale aj tá chýba.

Dnes štát do činnosti cirkvi už nezasahuje, všetkých svojich popredných hodnostárov si vyberá sama. Vo vlčom kapitalizme preferuje humanitu. Stará sa o siroty, starých ľudí, chorých. Keby stratila podmienky aj na túto činnosť, štát by to zjavne pocítil. Z osemdesiatich registrovaných cirkvi na Slovensku štyri z nich odmietli prijať podporu od štátu napriek tomu, že na peniaze majú zákonný nárok. V roku 2012 poslal štát na účet katolíckej cirkvi viac než dvadsaťjeden miliónov eur. Z týchto peňazí sú hražené platy duchovných a prevádzkové náklady cirkevnej administratívy, napríklad biskupské úrady. Rekonštrukciu budov a kostolov si hradia cirkvi z vlastných peňazí a darov. Štát prispieva na rekonštrukcie iba tých stavieb, ktoré sú zaradené do zoznamu národných kultúrnych pamiatok a financujú sa zo špeciálnych fondov ministerstva kultúry. V súčasnosti sa ku katolíckej cirkvi hlási šesťdesiat-dva percent obyvateľov SR, čo predstavuje viac než 3,5 milióna dospelých ľudí. V západných krajinách sa po odľahčenej cirkvi od štátu zaviedli tzv. „cirkevné dane“, ktoré platia iba registrovaní členovia cirkvi. Odborníci tvrdia, že počet praktizujúcich veriacich je oveľa nižší než počet tých, ktorí sa k jednotlivým náboženstvám hlásia. Podľa prieskumov najskalejších stúpenec cirkvi a náboženských spoločností je medzi ekonomicky aktívnymi obyvateľmi približne desať percent. Pri takomto znížení počtu veriacich by každý dospelý veriaci musel prispievať katolíckej cirkvi sumou minimálne päťdesiatosem eur ročne. Pri nezmenenom počte veriacich – šesťdesiatdva percent – by to bolo desať eur ročne. Finančné nároky katolíckej cirkvi sú výrazne vyššie ako poskytovaná štátna dotácia.

Katolícky kaplán začína s platom asi tristoštyridsať eur mesačne. Platy farárov sú približne štyristo eur mesačne. Problematika odľahčenej cirkvi od štátu a aj financovania cirkvi ako takého sa široko medializuje. Treba sa však vyvarovať bagatelizovaniu úlohy cirkvi v spoločnosti. Aby sa nedospelo ku konfliktom, ktorých je dnes svet plný.

Peter JÁNOŠÍK

OČAMI MATICE

V známej obci Modranka, ktorá je už súčasťou mesta Trnava, originálne obnovujú činnosť Maticy slovenskej. Iniciaatívne k tomu prispel živnostník Marián Fraňo, ktorý pred časom trnavským školám predplátil Slovenské národné noviny.

V Modranke obnovili Maticu

Podnikateľ Jozef Zvolenský účastníkom podujatia, medzi ktorých zavítal predseda Maticy slovenskej Marián Tkáč, krajská predsedníčka a členka Rady MS Libuša Kľučková a ďalší funkcionári z vedenia Maticy i okolitých miest a obcí, poskytol priestor na rokovanie vo svojom zariadení Terra Parna v Suchej nad Parnou.

K obnove, oživeniu Maticy Modrančanov inšpirovala aj dvoťstoročná narodenia Ludovíta Štúra (1815 – 2015). Ťažko povedať, akým smerom by sa uberal slovenský národ, keby na scénu našej histórie nevstúpil Ludovít Štúr. Historici nám pripomínajú, že bez jeho rozmernej aktivity by sme si vôbec nemohli predstaviť súčasnú spisovnú slovenčinu, ba treba povedať, že bez Štúrovej politickej činnosti by zrejme nebol jestvoval moderný slovenský národ. Štúrov génus zostáva neutičajúcim dynamom našej národnej, duchovnej i mravnej energie. V postave Štúra, v jeho politických a mravných princípoch hľadajme a nachádzajme odkaz pre upevňovanie našej štátnosti.

Účastníci podujatia pripomenuli, že naša národná existencia je stále ohrozovaná a sponchyňovaná aktívnymi odporcami slovenskej štátnosti takzvanými čechoslovakistami, ktorým sa vo verejnoprávných médiách stále poskytuje neprimeraný priestor. Slovensko si stále hľadá vlastnú tvár, brodí sa v tomto zápase úspešne.

Matičiar z Modranky chcú samostatnému Slovensku aktívne pomáhať a spevňovať jeho základy.

(js)

Na stránkach SNN sme už informovali o moderných formách prezentácie matičných reálií a aktivít, s ktorými prichádzajú medzi školákov a mládež rožňavskí matičiar. Spolupráca medzi rožňavským D MS a základnými školami v okrese prináša svoje plody a záujem o tieto formy propagácie sa oproti minulému roku rapídne zvýšil.

Pokračujú v osvedčení

Na podnet predsedníčky MO MS v Kobeliarove, aktívnej učiteľky slovenského jazyka a dejepisu, PaedDr. Janky Regrutovej sa takáto prezentácia nedávno uskutočnila na Základnej škole akademika Jura Hronca v Rožňave, kam prišiel prednášať zamestnanec D MS v Rožňave Matej Lada. Svoj referát o pôsobení Maticy slovenskej v regióne spojil s power-pointovou prezentáciou, žiakom vysvetlil základné pojmy a následne komentoval fotografie v prezentácii. Žiaci ôsmeho ročníka si mali možnosť postupne vypočuť pútavé informácie o predošliých aktivitách v činnosti miestnych odborov a odborov Mladej Maticy v okrese Rožňava. V osvedčených formách chcú pokračovať a už o nedlho ich čakajú ďalšie prednášky a prezentácie.

(ml)

Štúrove Slovenskje národnje novini 1845 – 1848 – kapitoly z histórie (II.)

Žiadosti, petície, odvolania i modlitby... za noviny

Matica slovenská a jej tlačový orgán Slovenské národné noviny sa principiálne hlásia k štúrovským tradíciám. V Roku Ludovíta Štúra 2015 si nielen kultúrna verejnosť na Slovensku, ale i celá naša spoločnosť s veľkou pietou pripomínajú dvoťsté výročie jeho narodenia (28. októbra 1815 v Uhrovci), a zároveň uplynú stosedemdesiat rokov od založenia štúrovských Slovenských národných novín (1. augusta 1845 v Bratislave), ako aj dvadsaťpäť rokov od ich znovuoživenia v matičnom prostredí (5. júna 1990). K výročiam týchto troch výrazných medzníkov národnej histórie a dejín žurnalistiky redakcia Slovenských národných novín pripravila sedemdielny seriál článkov nazvaný Štúrove Slovenskje národnje novini 1845 – 1848 – kapitoly z histórie. Dnes pokračujeme jeho druhou časťou, ktorá približuje Štúrových najbližších spolupracovníkov pri tvorbe novín.

Pripravil Pavol PARENÍČKA – Foto: Maroš M. BANČEJ

Peter Kellner (pseud. Záboj Hostinský) patril k najodhadnejším prívržencom L. Štúra. Nielen jeho rozsiahly odborný a vzdelanostný potenciál, kam patrili rovnako humanitné, ako i národohospodárske vedy, ale aj z osobnostného hľadiska zmierlivá povaha ho predurčovala do redakčného tímu. K istému Kellnerovi si Štúr vybral Bohuša Nosáka (pseud. Nezabudov), ktorý sa javil ako mimoriadne talentovaný spisovateľ, prekladateľ a polyglot. Preto Štúr s prvým viac počítal pri redigovaní Slovenských národných novín, s druhým pri tvorbe ich literárnej prílohy Orol tatranský.

DÁVNI ZNÁMI

Obaja, Kellner i Nosák, boli starí známi a poznali sa ešte zo spoločných lyceálnych štúdií v Levoči z rokov 1836 – 1838. Obaja pre Štúra a jeho noviny aj dosť obetovali. Kellner doslova oklamal rodičov a odmietol odísť na univerzitné štúdiá do zahraničia, v súvislosti s čím od septembra 1844 svoj pobyt v Bratislave kamufloval ako študent práv na tamojšej kráľovskej akadémii. Nosák zasa už na začiatku roku 1844 organizoval podpisovú akciu v Gemerí na prospech Štúrovej žiadosti o noviny a o ich projekte informoval aj českú verejnosť. Nosák sa v máji 1845 vzdal vychovávateľského miesta a súkromného učiteľovania v Pešti a odišiel do Bratislavy, kde sa znova stretol s Kellnerom, aby temer ďalšie tri roky prežili ako najbližší spolupracovníci L. Štúra v redakcii Slovenských národných novín a Orla tatranského.

PROGRAMOVÝ OHLAS...

Posledný koncepčný materiál týkajúci sa novín koncipoval Štúr so svojimi redaktormi a vyšiel aj tlačou 15. júna 1845 v Bratislave pod názvom Ohlas o Slovenských národných novinách a Orlovi tatranskom, ktorý štúrovskí spolupracovníci kolportovali po celom Slovensku. V Ohlase bol načrtnutý obsah a programové politické i novinárske zameranie politických novín, v ktorom mali dominovať úradné oznamy, domáce i zahraničné spravodajstvo zo všetkých oblastí spoločenského, kultúrneho i literárneho života. Čo sa týkalo samostatnej literárnej prílohy, mal sa klásť dôraz na umeleckú, resp. beletristickú tvorbu a populárno-náučné práce z rôznych vedeckých disciplín.

Hneď od začiatku sa potvrdzoval fakt, že popri Štúrovi bude mať noviny na redakčnej starosti Kellner, kým literárnu prílohu pripraví a zrediguje Nosák. V Ohlase sa už konkretizoval aj spôsob predplácania a periodicita vydávania novín, ktoré mali vychádzať dva razy do týždňa (utorok, piatok) s týždennou literárnou prílohou. Stanovila sa aj výška ceny predplátného na šesť mesiacov, pričom priamo v redakcii mali stáť noviny tri zlaté v striebre a dvanásť grajciarov, s poštovou expediou na adresáta bez zabalenia sa ich suma zvýšila o tridsať grajciarov, zabaleníých stúpila o jeden zlatý (na štyri zlaté v striebre a dvanásť grajciarov). Takto vy kalkulovaná cena však predpokladala určitý počet abonentov, aby sa pokryli náklady na prevádzku redakcie v takom koncepte, ako si to prial Štúr. Preto stavil na uvedomenosť slovenskej verejnosti, že prejaví adekvátny záujem o slovenské politické noviny.

PROBLÉMY S PREDPLATITELMI

Administratívne práce a účtovnícke úkony, spojené s predplácaním

Slovenských národných novín, v júni a júli 1845 vykonával P. Kellner. Predplatiteľov však nebolo toľko, ako L. Štúr predpokladal, ich počet sa podľa Jána Štúra pohyboval okolo štyristo abonentov, zväčša z radov vidieckej inteligencie, najmä kňazov a učiteľov. Najmladší brat L. Štúra Janko študoval od septembra 1844 na evanjelickom lýceu v Bratislave a taktiež, podobne ako Kellner, býval v bratovom byte na Panenskej ulici. Neskôr vypomáhal v redakcii, nosil rukopisy a korektúry novín do Wigandovskej tlačiarne. Keď sa k bratom Štúrovcom a Kellnerovi

ského politického, kultúrneho, literárneho a vedeckého života.

EDIČNÝ DEŇ D

Dňom D sa stal piatok 1. augusta (klaseň) 1845, keď vyšlo prvé číslo Slovenských národných novín, pričom v krátkom čase sa ich redakcia stáva skutočným strediskom a centrom národného hnutia. Jedným z prvých, kto zavítal do redakcie a podal cenný opis prvých dní jej existencie (4. až 6. augusta 1845), bol Pavol Emanuel Dobšinský. Štúrovské noviny hneď od začiatku vydávania zaznamenali

Nebohý D. Machala, predseda Maticy M. Tkáč, správca Maticy a šéfredaktor SNN M. Smolec pri dome, kde bola redakcia Štúrových SNN.

pristáhoval ešte Nosák, pričom všetci štyria boli mimoriadne pracovne, študijné i literárne vyťažení aj v súvislosti s konečnou fázou prác na príprave vydávania novín, ako gazdinú si L. Štúr v lete roku 1845 pozval do Bratislavy svoju jedínú, vtedy sedemdesiatročnú sestru Karolínu Štúrovú. Tá si najviac rozumela s galantným P. Kellnerom, ktorý – ako spomína J. Štúr – „bol útlých jej citov lásky ideálom bez toho, že by on bol o tom len čo túžil mohol“. Kellner si teda ani nepovšimol platonickú ľúbosť K. Štúrovej, ktorá, mimochodom, ostala slobodná. Aj keby sa ich láska naplnila, L. Štúr pre takéto avantúry nemal absolútne nijaké pochopenie a navyše ho trápil stále viac a viac nezvyšujúci sa počet predplatiteľov novín. Tento neutešený stav zapríčiňovali i postoje Jána Kollára, pretože, ako si želal on, noviny nevychádzali v ním preferovanej češtine, ale v štúrovej slovenčine. Vec zašla až tak ďaleko, že Kollár naliehal na G. Belopotockého, aby stiahol zálohovú kauciu za noviny. Našťastie sa tak nestalo.

SIDLO REDAKCIE

Za sídlo redakcie novín si L. Štúr zvolil svoj prenajatý byt na prvom poschodí vo Fernolayovom dome na Panenskej ulici, popisné číslo 287 v Bratislave, v ktorom býval od svojho príchodu z univerzitných štúdií od roku 1840. Samotná redakcia bola umiestnená v dvoch priestraných izbách a ich inventár pozostával zo stolov, stoličiek, stoličok a z políc s papiermi, rukopismi a inými spismi, z príručnej knižnice a zo železných postelí. V susedstve sa nachádzala pracovňa hlavného redaktora L. Štúra a do obytného komplexu ešte prináležala jedáleň s kuchyňou a malou izbičkou, ktoré sa stali doménou K. Štúrovej. Na tejto adrese sa už pred vydávaním novín stretávala s L. Štúrom najmä po bratislavskom exode zvyšná slovenská, srbská i chorvátska mládež, študujúca v Bratislave, tu ho navštevovali významné i menej známe osobnosti európskeho, slovanského i sloven-

ského široký ohlas v širšom rakúskom, uhorskom i česko-slovenskom kontexte, ale reagovala na ne i samotná štúrovská generácia, a treba dodať, že nie vždy súhlasne. Pre úplnosť je potrebné poznamenať, že od začiatku s novinami a L. Štúrom úzko spolupracoval popri P. Kellnerovi, B. Nosákovi a J. Štúrovi aj Móric Samuel (Samoslav) Jurecký, ktorý sa však oficiálne pomocníkom hlavného redaktora stal až v priebehu roka 1847, počas slovenskej jari v roku 1848 redaktorsky s novinami spolupracovali i ďalší štúrovci: Ludovít Dohnány, Ján Kozelnický, Ján Kučera, Samuel Ormis a Viliam Paulíny (Tóth).

PROGRAMOVÉ ZAMERANIE

Štúr si prostredníctvom svojich novín stanovil za cieľ zjednotiť slovenskú mestskú, a predovšetkým dedinskú inteligenciu, diferencovanú generačne, ideologicky, konfesionálne, teritoriálne a v neposlednom rade jazykovo. Národno-zjednocovací proces sa pozitívne odrazil i v tom, že s novinami začali hneď od prvých čísel aktívne spolupracovať najmladší príslušníci bernolákovského hnutia, ako boli Eugen Gerometta, Ján Mikolaj Gerometta, Martin Hattala, Michal Chrátč, Július Plošic, Jozef Ščasný, Ján Tombor, Jozef Karol Viktorin a iní, pričom vo viacerých prípadoch išlo o mimoriadne vzdelaných absolventov a klerikov prestížneho viedenského Pázmanea. Ďalšou úlohou bolo nastoliť v novinách zverejnenie diskusie o kardinálnej otázke znejúcej, ako zlepšiť postavenie ubiedeného slovenského ľudu, a to rovnako po materiálnej stránke, ako aj duchovnej. V tomto duchu dominoval i jazyk novín, to jest štúrovská spisovná slovenčina, súčasne noviny mali napomáhať proces jej rozširovania a etablovania v slovenskej verejnosti. Ludovosť periodiku popri politických a hospodárskych veciach diktovala i jeho osvetové zameranie, zvlášť vyhlásilo boj proti odvekej metle ľudstva – alkoholizmu, pričom v oblasti ľudovúchovy panovala najväčšia programová zhoda medzi evanjelickými štúrovcami a katolíckymi bernolákovcami.

Busta L. Štúra od J. Kulicha

ORGANIZÁTORSKÉ CENTRUM

Od 1. augusta 1845 Ludovít Štúr vydával Slovenské národné noviny ako tlačový orgán a publicistickú tribúnu národného hnutia. Štúr a redakcia jeho novín vo vydobytých pozíciách kolektívneho spravodajcu a organizátora slovenských pohybov prezentovala osvietenko-liberálnu platformu politických názorov v umiernenom kurze, aby sa nedostala do konfliktov so zaostalou feudálnou výkonnou administratívou habsburskej monarchie a uhorského kráľovstva a ich represívnymi zločkami. Štúr z taktických dôvodov dbal na dodržiavanie vtedy platných zákonov a neriskoval zastavenie či zákaz novín, ktorý by vyvolal nejaký neuváženy čin. Preto v novinách preferoval serióznosť, kládol dôraz na objektivitu a zverejňovanie len zaručene pravdivých informácií, vecnosť a silu argumentácie faktov.

HLAVNÉ RUBRIKY

V konzistentnej štruktúre Slovenských národných novín, ktoré vychádzali na štyroch stranách, dominovali úvodníky a početné súbory listov od dopisovateľov, ktoré tvorili najdôležitejšiu spravodajskú rubriku periodika nazvanú Deník domáci, systematicky uverejňovanú od vzniku novín v auguste 1845 až do začiatku rokovania uhorského snemu v novembri 1847. Úvodníky reflektovali aktuálnu problematiku národného hnutia a navrhovali jej rozličné varianty riešenia. V Deníku domácom okrem správ dopisovateľov zo slovenských miest a regiónov z pera predstaviteľov vidieckej i mestskej inteligencie a meštianstva zo Slovenska, ale aj zo slovenských diaspór v celej monarchii (Banát, Srem, Vojvodina, Srbsko, Chorvátsko, Viedeň, Morava, Čechy, Praha) o hospodárskom, kultúrnom a politickom stave krajiny publikovali sa aj rozličné úradné oznamy a informácie, správy zo stoličných zasadnutí, aktuality o úrode, počasi, epidémiách atď. Vzdelanostné a profesijné dopisovateľské portfólio novín tvorili autorské príspevky inžinierov, kňazov, lekárov, notárov, právnikov, richtárov, študentov, učiteľov a úradníkov, ale popri tejto intelligenčnej vrstve začali do novín jednotlivito prispievať i vzdelanejší roľníci a remeselníci.

ĎALŠIE RUBRIKY

Ďalšia rubrika Deník zahraniční prinášala výber materiálov prevzatých z inonárodných periodík a tlače, najmä maďarskej a rakúskej, resp. peštianskej a viedenskej, ktoré však súveká cenzúra zakazovala komentovať. Krátke informácie sa preberali aj z anglických, francúzskych a nemeckých novín, ešte stručnejšie noticky z ruskej a temer žiadne z poľskej tlače, vzhľadom na dlhodobú okupáciu Poľska cárskym Ruskom a jeho aliančné spojenectvo s cisárskym Rakúskom. Popri týchto dvoch hlavných rubrikách postupne do novín pribúdali i ďalšie pravidelné stĺpce, ako boli Rozličnosti (neskôr prevzali úlohu úvodníkov), Prehľad časopisov, v ktorej sa uverejňovali aj polemické reakcie a repliky na články v inonárodných novinách a časopisoch, osobitne v Pesti Hírlep, napokon Malí chírník, Listár a Pojednávatel.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Národné osvetové centrum pripravilo kolokvium k Roku Ludovíta Štúra Ludovít Štúr ako univerzálna osobnosť

PaedDr. Miroslav HOLEČKO – Foto: Maroš M. BANČEJ

Medzi nosné úlohy referátu národných a kresťanských tradícií Národného osvetového centra v oblasti ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva patrí odborná starostlivosť o dôležité udalosti slovenských dejín, životy a diela významných osobností našej histórie, pričom ide aj o sprítnovanie myšlienkového presahu uvedených udalostí a diel osobností do našej národnej, kultúrnej a kresťanskej prítomnosti.

Jednou z dominánt v činnosti centra v uvedenej oblasti v roku 2015 je pripomenutie si dvojtého výročia narodenia Ludovíta Štúra. Prvou aktivitou pri naplnení poslania takto zasväteného roka bolo kolokvium, ktoré sa pod názvom Rok Ludovíta Štúra a osveta uskutočnilo 28. apríla 2015 v Bratislave. Rokovanie kolokvia otvorila PhDr. Jana Kresáková, generálna riaditeľka NOC. Pripomenula, že význam jubilea narodenia tejto mimoriadnej osobnosti novodobých slovenských dejín zvyčajne majú dve skutočnosti: jeho zaradenie generálnou konferenciou Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru do zoznamu výročí UNESCO na roky 2014 – 2015 a rozhodnutie slovenskej vlády, ktorá v októbri 2014 vyhlásila rok 2015 za Rok Ludovíta Štúra.

■ VŠESTRANNÁ OSOBNOSŤ
Cieľom kolokvia bolo sumarizovať a sprostredkovať najnovšie aktuálne poznatky i netradičné pohľady na život a dielo Ludovíta Štúra. S tým súvisel predovšetkým zámer priblížiť jeho osobnosť a prispieť k prehĺbeniu poznania o tomto reformátovi slovenskej spoločnosti, polití-

Generálna riaditeľka NOC J. Kresáková a koordinátor kolokvia M. Holečko.

kovi, novinárovi a literátovi, no zároveň aj Európanovi. Autor nosného referátu kolokvia PhDr. Marián Kvasnička, teoretik umenia a pedagóg, poslanec, člen Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre kultúru a médiá, sa zaoberal osobou a dielom Ludovíta Štúra v kontexte národných a kresťanských tradícií. Poukázal na to, ako Štúra a jeho generáciu oduševnila cyrilo-metodská

tradícia, pozornosť venoval aj protoekumenickému charakteru diskusií o jazyku a národnej identite v národno-obrodeneckom zápase bernolákovcov a štúrovcov, vrátane Štúrovho vzťahu k Jánovi Hollému. Osobitne zaujímavou časťou príspevku bol rozbor kritického vzťahu Štúra k západnému liberalizmu. Osobné spory a rozpory Ludovíta Štúra vo svetle biografického kalendá-

ria impozantne predstavil doc. PhDr. Augustín Maňovčík, DrSc., zo Slovenskej národnej knižnice, autor dvoch mimoriadnych opusov viažucich sa na Štúrovo jubileum – kníh Kalendárium života a diela Ludovíta Štúra a Biografické kalendárium a Personálna bibliografia, ktorú spoluautoricky pripravil s Ľudmilou Šimkovou.

■ VIZIONÁR SLOVANSTVA

Vzťahy Jána Hollého a Ludovíta Štúra, ktoré sa týkali najmä kodifikácie spisovnej slovenčiny, toto všetko vo svojom referáte veľmi pútavým spôsobom účastníkom kolokvia ozrejmla prof. PhDr. Eva Fordinálková, CSc., z Trnavskej univerzity. Impozantné Štúrovo dielo zo sklonku jeho pozemskej púte – Slovanstvo a svet budúcnosti, s akcentom na priblíženie jeho štátno-politických koncepcií rozobral prof. PhDr. Vincent Šabík, DrSc., z nitrianskej Univerzity Konštantína Filozofa. Predseda Matice slovenskej a člen Poradného zboru NOC pre národné a kresťanské tradície Ing. Marián Tkáč, PhD., netradične pútavo predstavil Štúrovo národohospodárske koncepcie, pričom okrem iného uviedol naše slovenské Štúrovo svetové prvenstvo v „sporiteľníctve“. Ludovít Štúr a osveta boli témou referátu doc. PhDr. Pavla Päreničku, CSc., zo Žilinskej univerzity a na záver kolokvia tajomník Poradného zboru Národného osvetového centra pre národné a kresťanské tradície PhDr. Ľubor Hallon, CSc., vo svojom príspevku upozornil na jedinečnú filozoficko-estetickú koncepciu Ludovíta Štúra, ktorá

prehodnotením Heglových princípov filozofie posunula význam poézie romantizmu a vychádzajúc zo slovenskej ľudovej slovesnosti založila základy modernej slovenskej literatúry.

■ ODKAZ ŠTÚROVCOV

Aktuálnosť odkazu Ludovíta Štúra dnešku s akcentom na politickú a štátoprávnú dimenziu jeho diela potvrdzuje skutočnosť, že sa k nemu hlási aj politická a štátna reprezentácia samostatnej Slovenskej republiky, ako to spracoval vo svojom referáte prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc., z Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Som presvedčený, že prvá aktivita Národného osvetového centra prínosne zapadne do mozaiky množstva podujatí venovaných dvestoročnici narodenia slovenského národného génia a spolu s nimi prispeje k formovaniu historického vedomia, národného a kresťanského povedomia, k posilňovaniu národnej hrdosti obyvateľov Slovenska – základov ich zdravého patriotizmu a vlastenectva. Som rád, že sa za MK SR na kolokviu zúčastnili Mgr. art. Barbora Morongová, PhD., riaditeľka odboru nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúry znevýhodnených skupín obyvateľstva, a PaedDr. Elena Kačalová, riaditeľka odboru štátneho jazyka. Zároveň verím, že podobné pozitívne odozvy účastníkov, ktorými boli aj zástupcovia regionálnych osvetových stredísk, budú aj od čitateľov zborníka referátov z predmetného vydareného podujatia, ktorý v najbližšom čase NOC vydá.

Básnik v znamení človečiny

Štefan Cifra: Čo s takým človekom?, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2014

Sú básnické zbierky, ktoré provokujú, sú básne, ktoré kričia alebo tajomným poetickým jazykom hľadajú návod na dešifrovanie sveta. No sú aj úprimné, na dreň pravdivé poetické záznamy o živote a pocitoch dnešného človeka, zovretého medzi láskou a nenávisťou, medzi mlynskými kameňmi každodennosti. A práve takéto básne píše Štefan Cifra.

Štefan Cifra básnicky debutoval zbierkou Odrieknutý svet v roku 2001, no ešte predtým prebásnil preklad výberu z básni srbského básnika Vaska Popu Stratená červená čižmička a intenzívne sa venoval redaktorskej a edičnej činnosti. Stal pri zrode viacerých novinových projektov, ale venoval sa aj svojmu rodnému kraju, keďže bol zostavovateľom a spoluautorom Vedecko-popularizačnej monografie obce Komjatice.

Básne Štefana Cifru sú ako záznam myšlienok, pocitov a vnútorných monológov zrelého muža, skeptického, no vo svojej podstate veriaceho v dobro v človeku. Jeho básnická analýza pocitov súčasného človeka vyznie dosť často karhavo, azda niekedy aj mentorsky či kazateľsky, ale po pozornejšom čítaní nachádzame v Cifrových básňach silný kresťanský a sociálny étos, vedomie si vlastných rodových koreňov a v konečnom dôsledku aj vieru v človeka, v možnosť jeho zmeny, ak sa bude riadiť, nazvime to, Božím zákonom. Básnik prirodne materinskú lásku k poháru čistej vody, básniky reaguje na tragickú smrť prozaiika Ruda Slobodu, vzdáva hold komjatickému rodákovi, dôstojnému pánovi Ondrejovi Cabanovi. Zbierka občas čitateľa primkne k vnútornému dialógu s básnikom, a to sú atribúty úprimne napísanej a načítanej poézie. Ak Štefan Cifra napíše: Čo s takým svetom, / v ktorom sa nikto s nikým / nepozhovára?, má čitateľ pocit, že práve teraz sa začína s tvorcom zhovárať.

(mab)

NEKROLÓG

So zármutkom sme prijali správu, že v sobotu 25. apríla 2015 po krátkej a ťažkej chorobe nás opustil jeden z obnovovateľov Matice slovenskej v Juhoslávii, jej čestný člen a neúnavný matičiar prof. Samuel BOLDOCKÝ. Odišiel človek, ktorý bol známy nielen na Dolnej zemi, ale aj na Slovensku.

Zármutok v Báčskom Petrovci

Samuel Boldocký – literárny kritik, autor, editor a prekladateľ kníh, tvorca pamätník a učebníc, slovakista a matičiar, sa narodil 25. 4. 1943 v Báčskom Petrovci. V roku 1963 absolvoval v rodisku pedagogickú školu a v rokoch 1963 – 1967 študoval juhoslovanské jazyky a literatúru na Filozofickej fakulte v Novom Sade. Po štúdiách pôsobil ako profesor srbského jazyka na Gymnázium Jána Kollára v Báčskom Petrovci. Venoval sa jazykovednému výskumu a najmä dokumentačnej, literárnokritickej a publicistickej činnosti o tvorbe slovenských autorov v Srbsku. Publikoval štúdie, kritiky a recenzie v časopisoch a zborníkoch nielen v Srbsku, ale aj na Slovensku. Samostatne vydal knihy kritík a úvah Prehodnocovanie hodnôt (1986), Podnetnosť literatúry (1996), Podnety a úskalia slovenskej literatúry v Juhoslávii (2003), Literárne reflexie (2004), Kroky a stopy v kultúre a literatúre vojvodinských Slovákov (2010). V roku 2001 vydal Zborník materiálov z konferencie uskutočnenej pri príležitosti oslavy desiateho výročia obnovenia Matice slovenskej v Juhoslávii. Bol aj autorom učebníc slovenského jazyka pre základné školy v Juhoslávii, šéfredaktorom monografického zborníka o Báčskom Petrovci a prekladateľom hier pre ochotnícke divadlo.

V roku 1996 mu udelili Októbrovú cenu obce Báčsky Petrovec za vynikajúci prínos k literárnej tvorbe a osvetovej práci Slovákov v Juhoslávii. Dostal množstvo ocenení, cien a uznaní. Cenu časopisu Nový život získal za rok 1992 a 2008. V marci tohto roku mu v rumunskom Nadlaku udelili Cenu Ondreja Štefanka pri príležitosti medzinárodnej konferencie s názvom V tvorivej symbióze medzi Dolnou zemou a Slovenskom.

Čeť jeho pamiatke.
Daniel ZEMANČÍK,
riaditeľ Krajského múzea Matice slovenskej

HUMORESKA

Zasa máme na krku hokejové majstrovstvá sveta, a je to aj poznať. Nie sice tak bujaro ako v časoch, keď sme boli úradujúci majstri, ale niečo už cítiť vo vzduchu, a nie je to puk. Začalo sa to špeciálnymi hokejovými prílohami v rôznych periodikách – od takzvaných mienkotvorných až po bulvár. Práve naša vlajková loď bulváru vytasila na titulnú stranu spomínanej prílohy riadne obdarenú devu, účastníčku družstevnej, teda farmárskej reality šou. Čuduj sa svete, táto stepilá dievčina hrala dva roky hokej a tri roky chodila s hokejistom. V rozhovore vnútri čísla pri-

znala aj vzťah s futbalistom, no nezabudla pripomenúť, že táto hra ju vôbec nebaví. Na záver sa jej podarila šarmantná a vtípná hláška, keď na otázku zvedavého bulvárnika či tie prsia sú jej, odpovedala: Samozrejme že sú moje. Však som si ich zaplatila...

slovenskej štátnej zástavy. Raz darmo, vlastenectvo pri takejto udalosti na chvíľu vstane z popola a ani „Bratislavská kaviareň“, teda intelektuáli od Bútoru po Hvoreckého, ktorí sú inak striktno európski až svetoobčania, sa neopovážia označovať slovenskú

Aj v našej rodnej krčme sa na majstrovstvá vzorne chystáme. Krčmár Dano nechal vyprašiť hokejový dres, ktorý sa neperie, aby nezmlil na ňom spáchané podpisy hokejových osobností, a na stene už visí prehľadná tabuľka jednotlivých zápasov.

Kačányi horekuje nad neúčasťou brankára Haláka, aj keď zvyčajne horekuje len vtedy, keď mu chýba desať centov na osviežujúce jablčné víno. Na niekoľko týždňov národ stmelí partia junákov na korčuliach, ktorí naháňajú „pučisko“, ako tomu predmetu vravia Záhoráci. Občas rozmýšlam, ako by zareagovali naši sluvutní štúrovci, keby ich stroj času preniesol do dnešnej doby, a živo si predstavujem, ako Ľudovít Štúr pred dôležitým zápasom s Kanadou zacituje v priamom prenose do kamery vetu zo svojho diela Slovanstvo a svet budúcnosti: „Otvorte svoje dlho stiesnené srdcia, Slovania, naberte s Božou pomocou odvahy k činom!“

Marek DANKO

Hokej náš každodenný daj nám dnes

Tol'ko o prsiach a prejdeme na ďalšie. Vo všetkých mnou mapovaných pohostinských zariadeniach už personál pucuje obrazovky veľkoplošných televízorov a niekde chystajú i veľkoplošné premietacie plátna. K tomu patrí aj výzdoba pozostávajúca z nejakého toho hokejového dresu a zo

zástavu v podniku za prejav primitívneho nacionalizmu. Na uliciach sa začínajú objavovať autá so slovenskou vlajkou a nemusím byť prorokom, aby som veštil, že starosta bratislavského Starého mesta nejakú tú projekciu hokejového zápasu pre svojich potenciálnych voličov určite zabezpečí.

O taktike sa dlho a zasvätené diskutuje a ja sa len čudujem, že tréner našej reprezentácie pán Vújteľ nezaskočí na chvíľu k nám do hostinca Drevák. Určite by sa mohol inšpirovať mnohými prevratnými hokejovými fintami. Ešte aj rómsky, za slobodna cigánsky, štamgast

VÝBEROVÉ KONANIE

Matica slovenská
podľa ustanovení Zásad
výberových konaní na vedúce
funkcie pracovísk, útvarov
a ústavov Matice slovenskej
z 1. 2. 2014

vyhlasuje

výberové konanie na miesto
vedúceho zamestnanca

Obsadzované miesto:
**riaditeľ Krajského múzea
Matice slovenskej**

Miesto výkonu práce:
Dom J. C. Hronského,
P. O. Hviezdoslava 1,
036 01 Martin
Náplň práce: Riadiť Krajské
 múzeum MS ako samostatné
odborné pracovisko pre styk
a spoluprácu so slovenským
zahraničím a dbať na dodržiava-
nie právnych predpisov v súvis-
losti s príslušnou problematikou.
Komplexne riadiť, koordinovať
a vyhodnocovať prácu podriadených
pracovníkov. Organizovať,
koordinovať a metodicky usmer-
ňovať odbornú činnosť pri pre-
beraní, evidovaní, spracúvaní,
ochraňovaní a sprístupňovaní
fondov pracoviska. Systematicky
budovať dokumentáciu, samo-
statne vykonávať a organizovať
vedeckovýskumnú a prezentačnú
činnosť, ktorá sa týka slovenského
zahraničia. Spolupracovať s prí-
buznými inštitúciami, osobitne
s Úradom pre Slovákov žijúcich
v zahraničí. Pripravovať ročné
plány činnosti, rozpočtu a správy
o činnosti Krajského múzea MS.
Zodpovedať za koncepciu odbor-
nej činnosti pracoviska, dohliadať
nad akvizičnou činnosťou. Spris-
tupňovať dokumenty a zbierky
bádateľskej verejnosti. Podieľať sa
na príprave, propagácii a realizácii
vedeckých, odborných, kultúrnych
a spoločenských podujatí MS.

Požiadavky na uchádzača:
- vysokoškolské vzdelanie
II. stupňa humanitného smeru
- odborná prax tri roky
- profesionálne vystupova-
vanie, prezentačné, riadiace
a organizačné schopnosti
- aktívna znalosť angličtiny
(slovom aj písmom), znalosť
ďalšieho neslovanského jazyka
vítaná
- písomné predloženie kon-
cepce strediska
- PC, internet, e-mail na
používateľskej úrovni
- vodičský preukaz sk. „B“
- členstvo v Matici sloven-
skej výhodou

Termín nástupu: dohodou

Informácie pre uchádzača:
Písomnú prihlášku do výbe-
rového konania spolu s profesijným
životopisom, motivačným listom,
koncepciou strediska, dokla-
dom o najvyššom dosiahnutom
vzdelaní, výpisom z registra tres-
tov, nie starším ako tri mesiace,
a písomným súhlasom so spracovaním
osobných údajov treba
na ciele výberového konania
zaslať najneskôr do 21. 5. 2015
na adresu: Matica slovenská,
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin,
alebo osobne v podateľni na uve-
denej adrese pod značkou: „Výbe-
rové konanie KM MS“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva
Farkašová, tel: 043/381 2820

V Martine 28. 4. 2015
Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.,
predseda MS

Gočovský rodák JUR HRONEC – tvorca a stavitel' slovenskej vedy a školy

Sial kreativitu a vôľu k čínorodému životu

Ivana POLÁKOVÁ – Foto: Informačné ústredie Matice slovenskej

Málokterá významná osobnosť Slovenska má taký typický slovenský životný osud ako akademik SAV a ČSAV, univerzitný profesor RNDr. Jur HRONEC, DrSc., nestor slovenskej, ale aj česko-slovenskej matematiky, od úmrtia ktorého uplynulo minulý rok v decembri päťdesiatpäť rokov. Tento rodák z gemerského Gočova, energický, čestný, priamy človek, výnimočný vedec a skvelý pedagóg bol zakladateľom piatich slovenských vysokých škôl, prvým rektorom slovenskej Vysoké školy technickej Dr. Milana Rastislava Štefánika, predsedom Matice slovenskej (1945 – 1954) a Slovenského múzea, zakladajúcim členom Slovenskej akadémie vied...

Narodil sa 17. mája 1886 v rodine veľmi chudobného drobného roľníka ako jeho tretí syn. Otec mu určil, že sa bude učiť za kožušníka alebo za krajčírku, aby nemusel tak tvrdo pracovať na poli ako jeho rodičia a súrodenci. Vtedy sa takéto remeslo považovalo za výhodné, lebo v lete mohli títo remeselníci pracovať ako murári a stavební robotníci. Až na naliehanie miestneho farára a učiteľa takmer na smrteľnej posteli otec privolil, aby Jur išiel študovať, pretože už vtedy boli jeho vedomosti a inteligencia nadpriemerné. Počas stredoškolských štúdií zvlášť vynikol v dvoch predmetoch – v matematike a v latinčine. Ako študent si privyrábal tým, že dával kondície najmä v matematike, ktorú po úspešnej maturite na gymnáziu v Rožňave išiel študovať v roku 1902 do rumunského Klužu.

Po skončení vysokoškolských štúdií nastúpil ako stredoškolský profesor na lýceu v Kežmarku v roku 1906. Matematiku mal veľmi rád, a preto absolvoval celý rad študijných pobytov v zahraničí – najprv v Göttingene, potom v Berlíne, v Giessene a v Paríži. V Giessene v roku 1912 získal doktorát.

MÚDRE ROZHODNUTIE

Vďaka múdreému a prezieravému rozhodnutiu Hroncovho otca získalo Slovensko bezpochyby najznámejšieho matematika. Jur Hronec však vstúpil do dejín Slovenska v mnohých oblastiach – v politike, kultúre, ekonomike, ale najmä v pedagogike, ktorú výrazne obohatil o nové poznatky a pohľady.

Hronec zjednotil: nerozdeľoval, ale spájal. Rozsieval kreativitu, energickosť, vôľu k životu, úsilie dosiahnuť potrebný rozvoj. Len nezaostať, najmä dobiehať svet! Zdôrazňoval: vyrovnáť sa lepším a postupne najlepším, najrozvinutjším krajinám, rásť kultúrou a v kultúre.

Vo svojich úvahách napísal: „Život potrebuje energiu, odhodlanosť a činy; tu nepostačí odvolávanie sa na minulosť a zásluhy otcov. V živote je možné len účinkujúcou energiou, cieľavedomou prácou sa uplatniť, preto je potrebné venovať väčšiu pozornosť výchove našej inteligencie, našim akademikom, lebo verejnosť bude taká, aká bude jej inteligentná mládež.“

Bol presvedčený o tom, že zakladanie techniky a budovanie priemyslu má sa diať súbežne. Boj o techniku zosilnel v roku 1936 a rozšíril sa na boj za celkové obdodovanie vysokého školstva na Slovensku. Skončil sa víťazstvom v roku 1937, keď bola zriadená Vysoká škola technická Dr. Milana Rastislava Štefánika so sídlom v Košiciach. Jej prvým rektorom sa stal profesor Jur Hronec. Pre obsadenie Košíc horthyovskými maďarskými vojskami bolo sídlo školy presunuté najprv do Prešova, neskôr do Martina. V prvom školskom roku študovalo na vysokej škole šesťdesiattri študentov. Vysoká škola technická Dr. M. R. Štefánika bola umiestnená v Martine v ideálnych priestoroch Štátneho ústavu pre zveľadovanie živnosti v Martine. Tento ústav sa stal v rokoch 1925 – 1934 a svojou architektonickou koncepciou a vybavením patrila v týchto rokoch k najmodernejším ústavom v Európe. Žiaľ, Martin bol v tých časoch bez potrebnej infraštruktúry, preto bola za sídlo techniky napokon určená Bratislava a škola dostala pomenovanie Slovenská vysoká škola technická (SVŠT).

Profesor Hronec sa zaslúžil o zriadenie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského. V istých fázach politického zápasu dokonca dával prednosť zriadeniu Prírodovedeckej fakulty na Univerzite Komenského pred založením Slovenskej vysokej školy technickej.

niaka ručného sádzania písmen, ktoré musel sadzač po písmenkách poskladať do riadku. Tlačiareň (KUS) si musela obstaráť vhodné typy písma i veľkosti, vrátane gréckych písmen. Vysádzať matematickú sadzbu, ktorá obsahovala znaky integrálov, odmocnín, mocnín, trvalo veľmi dlho a bola

Vedec a reformátor z Gočova Jur Hronec.

Politické pomery v rokoch vojny urýchlili proces dobudovania školstva na Slovensku. Prvého októbra 1940 bola zriadená Prírodovedecká fakulta v rámci Slovenskej univerzity v Bratislave. Profesor Hronec sa stal jej bezplatným profesorom. Z odboru obchodného inžinierstva sa na SVŠT zriaďuje zákonom zo 4. 10. 1940 Vysoká škola obchodná. Na jej vzniku a organizácii má nemalú zásluhu aj profesor Hronec, ktorý sa stal jej prvým dekanom.

V roku 1946 sa Jur Hronec zúčastňoval na zriaďovaní Pedagogickej fakulty v Bratislave.

Spôsobilosť prednášať na univerzitách získal prof. Hronec na Karlovej univerzite v Prahe v roku 1923. Ako vysokoškolský profesor začal pôsobiť na Vysokej škole technickej v Brne v roku 1925 a vyučoval tu až do roku 1938, keď sa stal prvým rektorom Vysoké školy technickej M. R. Štefánika v Košiciach. Po jej presťahovaní prednášal tu až do roku 1950. Na katedre matematiky vchoval novú generáciu slovenských matematikov.

MATEMATICKÁ SADZBA

S vysokoškolským pôsobením prof. Juraja Hronca je úzko spojená a jeho autorská činnosť. Je autorom významných a dodajme že prvých vysokoškolských učebníc matematiky napísaných v slovenčine. Nimi sa začína pôvodná slovenská matematická literatúra. V Matici slovenskej v Turčianskom Svätom Martine, v Kníhtlačiarstvom účasťníarskom spolku vydal významné matematické publikácie: Diferenciálny a integrálny počet (1940), Algebraické rovnice a ich použitie na analytickú geometriu (1949). Ich dôležitosť zvlášť vynikne, ak si uvedomíme, že v období druhej svetovej vojny nebolo možné ani kúpiť si, ani vypožičať takmer nijakú matematickú literatúru či už v češtine alebo vo svetovom jazyku. Knížnice na Slovensku nemali skoro nijakú matematickú a technickú literatúru. Situácia nebola lepšia ani v prvých desiatich rokoch po skončení vojny. Preto stovky inžinierov a prírodovedcov vďaka za uľahčenie štúdia práve existencii týchto učebníc.

Vytlačiť učebnice matematiky vo vojnových rokoch nebolo vôbec jednoduché. Používala sa vtedy tech-

to veľmi presná práca. Vyžadovala si pedantných, presných a esteticky citiacich sadzačov. Treba si uvedomiť, že ruční sadzači boli remeselníci, ktorí sa s vyššou matematickou stretli prvý raz v živote...

SKVELÝ PEDAGÓG

Pedagogickými otázkami sa začal Jur Hronec zaoberať už na štúdiu v Kluži a na nemeckých univerzitách. Na svoju dobu mal veľmi pokrokové pedagogické názory, do pedagogického procesu vedome vnášal matematické metódy. Mnohé pedagogické úkazy pripodobňoval fyzikálnym úkazom a na ich základe ich opisoval a vysvetľoval. Do popredia pedagogického procesu kladie osobnosť učiteľa. Zdôrazňuje „potrebu stáleho štúdia učiteľov“.

„Osobnosť učiteľa musí byť vážna a imponujúca. Učiteľ musí stále sledovať dianie nielen v škole, ale i mimo školy. Učiteľ nesmie zabúdať na citovú stránku žiaka. Vyučovanie sa má diať od parciálneho ku všeobecnému podľa vzrastu mozgovej kapacity žiaka.“

Zaujímal sa aj o spoločenské postavenie učiteľa i o jeho odmeňovanie.

Jur Hronec po odchode na dôchodok (podľa ALU SNK – rukopis) píše: „Slúžil som 53 rokov, organizoval a zriadil päť vysokých škôl, na prvom mieste Slovenskú vysokú školu technickú. Odchodil som tisíce slovenských inžinierov a stoviek profesorov. Všetci mladší slovenskí matematici sú mojmimi žiakmi... Napísal som a vydal deväť veľkých matematických kníh a asi štyridsať vedeckých pojednávanií. Myslim si, že svojou prácou vykonal som toľko dobrého ako ktorýkoľvek baník v republike a zaslúžim si taký dôchodok, aký majú baníci – tým viac, že do štrnásteho roku svojho života i ja sám pracoval som v bani.“

Tento list tri mesiace pred svojou smrťou adresoval štátnemu Ústavu sociálnej starostlivosti, ktorý mu v roku 1959 vymeral nevysloviteľne nízký dôchodok.

VÝZVY A ODKAZY

Neobyčajne ostro vystupoval proti straníckosti, korupcii a protekcionárstvu v školstve.

V tejto oblasti sú významné jeho dve knihy: Vyučovanie a vyučovacia

osobnosť, ktorá vyšla v roku 1923 v Spolku profesorov Slovákov v Košiciach na 103 stranách a bola odmenená Štátnou cenou.

Učiteľova osobnosť vyšla v roku 1926 na 133 stranách v Bratislave.

Vo svojich úvahách o osobnosti učiteľa napísal: „Ideálnej aktivity tým väčšmi ubúda u učiteľa, čím viac vidí, že pri idealistickej práci, pri najväčšom zamestnaní svojej energie dostáva tú istú odmenu, čo dostáva učiteľ, ktorý pracuje len ako nádeník, ako zlý úradník. Rovnaké odmeňovanie učiteľov kazí aktivnosť, idealizmus, idealizmus svedomitých učiteľov. Ale kazí ju ešte viac straníckosť, protekcia panujúca na poli politickom a spoločenskom, ktorá nekladie váhu na individuálnu osobnosť, pracovitosť, lež do ohľadu berie krik a na dvere klopanie tých, ktorí sa derú dopredu. Učiteľ žijúci len svojmu povolaniu trpí hmotne aj tým, že svoj čas netrávi pri práci zvlášť platenej.“

Zdôrazňoval lásku k žiakom. Stal sa o študentský svet so všetkým, čo k tomu patrilo. Zaujímal ho nielen to, či študenti niečo a ako vedia, ale aj to, kde bývajú, kde a ako sa stravujú, či dostávajú štipendia.

Popri spomínaných knihách napísal viacero článkov o pedagogických otázkach a o reforme školského systému. V Archive MS sa nachádza korešpondencia, ktorá sa viaže k Jurajovi Hroncovi (sign. AMS II 8 DN 4). Bol zástancom jednotnej školy. Otázky školskej reformy a otázky súvisiace s dobudovaním systému vysokých škôl starostlivo sledoval až do konca života. Bol členom a funkcionárom mnohých kultúrnych, vedeckých a osvetových organizácií.

V auguste 1945 ho zvolili za predsedu Matice slovenskej a v tom istom roku za podpredsedu Umeleckej a vedeckej rady. Toto obdobie podrobne spracovali memoáristi a historici – Ján Marták, Tomáš Winkler a Michal Eliáš.

Profesor Hronec Slovákom a Slovensku zanechal celý rad posolstiev, výziev.

„Práca vám vyplní život, bez ktorej on je prázdny. Obsah života netrvalo nenaplní nijaká zábava. Preto pracujte, tvorte, dúfajte a vydržte, len tak budete šťastní!“

Veľkosť osobnosti profesora Jura Hronca si uvedomujeme až dnes, keď obdivujeme jeho vedomostný potenciál, jeho schopnosť aktívne obsiahnuť niekoľko jazykov, v ktorých plynule komunikoval. Vstúpil do mnohých vedných odvetví, ktoré ovplyvnili svojou odbornou autoritou, svojím ľudským postojom, dokonalým úsudkom, poctivosťou a nevídanou pracovitosťou.

Bola to osobnosť, ktorá sformovala slovenské školstvo. Bol to pedagóg, ktorý svojim otcovským prístupom k svojim žiakom, svojou vládňosťou, taktnosťou, skúsenosťami, oduševnením aj svojím zjavom imponoval svojim žiakom...

Vedel, že každá škola potrebuje dobrých učiteľov, ktorí musia dobre ovládať nielen učivo, ale aj metódu výučby a psychológiu. Bol to šlachetný a múdry človek, po ktorom ostalo na matematickom nebi veľa stálic...

Už po štvrtý raz na matičnom slávení Národných slávností na Devíne Štúrov odkaz slovanskej vzájomnosti

Marián TKÁČ, predseda Matice slovenskej – príhovor na Národnej slávnosti na Devíne 25. 4. 2015

Na Devín vstúpili nohy prvého kodifikátora slovenčiny Konštantína-Cyrila a jeho brata Metoda v roku 863. O tom niet pochýb. Pochybnosti, u nás také obvyklé, sú s tým, komu patrí náhrobný kameň, ktorý našli pod dlažbou devínskeho kostola a na ktorom je grécky rovnoramenný kríž a dva kalichy. Nepatrí sv. Metodovi, ktorý umrel pred 1 130 rokmi – v roku 885?

Rok pred vydaním svojich základných spisov, kodifikujúcich slovenčinu – v roku 1785 (pred 240 rokmi) – už po druhý raz, prežil v Devíne letné prázdniny vtedy ešte klerik Anton Bernolák. O štúrovskom výlete na Devín na Juraja v roku 1836 a Štúrovom podiele na slovenčine sa hádam všeobecne vie. Nemáme vhodnejšie miesto, aby sme každoročne vzdávali poctu všetkým uvedeným osobnostiam našich dejín, a toho roku osobitne Štúrovi!

Štúrovi je venovaný tento rok u nás i v UNESCO, Štúr je najvýznamnejšou postavou našich dejín! Štúr, ktorý za štyridsať rokov svojho života dokázal, čo iní nedokážu za šesťdesiat ani osemdesiat rokov! Dal nášmu

národu dejiny! Zachovávajme jeho odkaz, ktorý je v nesmiernej obete vlastných slastí na oltár vlasti. Štúr nekradol! Toto nech je odkaz pre dnešných našich politikov!

Štúr zanechal nám i Slovanom vôbec odkaz vo svojom záverečnom diele SLOVANSTVO A SVET BUDÚCNOSTI, ktoré napísal len niekoľko mesiacov pred tragickou smrťou. Ktovie, či to navzájom nesúviselo! Pretože v tom diele našiel východisko pre Slovanov a svet v ich spolupráci, ktorá sa nenosila a dodnes nenosi! Jeho spolupracovník Hurban to dotiahol ešte ďalej. V prvom čísle Slovenských pohľadov v apríli 1846 – veď ten apríl! – predstavil koncepciu slovenskej národnej vedy. Kritizoval

systemy anglosaských rozumárov a rozumovercov, ktorí povýšili rozum nad Boha, prorokoval, že Slováci a Slovania rozvinú vlastný typ vedy, ktorá nielenže nebude v rozpore s vierou, ale naopak: každá skutočná, pravdivá veda privádza k Bohu – to sú Hurbanove slová!

Podľa Hurbana vyvinú Slovania celkom novú schopnosť na báze sil duchovnej intuície, ktorá vyplynie z kresťanského založenia slovanských národov a z ich citového potenciálu, ktorá bude poznávať a viesť svet nie rozumom, ktorý baží po peniazoch, ale okom srdca, ktoré je z iného sveta, ako je mamona. A dodal: súčasná veda také nie je, nie je kresťanská, ale pohanská, arabská.

M. Tkáč na Národnej slávnosti.

Žijeme v dňoch, keď si – chtiac-nechtiac, občas aj neslano-nemastno a dokonca s obavami! – pripomínáme sedemdesiate výročie konca najhoršej z doterajších vojen, druhej svetovej. Dnes vidíme, že tak ako v časoch Napoleona, Bismarcka i Hitlera zase raz „rozum“ napína svaly proti „srdcu“. Rozum, ktorý chce ovládať svet, proti srdcu, ktoré je duchovnej podstaty.

Ludstvo dnes zašlo na ceste za mamonou príďaleko, až tak ďaleko, že pošlapáva všetky prirodzené zákony! Že ďalej to už asi nepôjde „bez zázraku“ a zázrak je – podľa Oxfordského slovníka – udivujúci a pozitívny čin alebo udalosť, ktoré prekráčajú zákony prírody, a preto sa považujú za spôsobené Bohom. Práve preto je tu priestor pre Hurbanom prorokovaný čas „slovenskej filozofie“, ktorá má spasiť ľudstvo. Toto, a nie bezbrehý súhlas so všetkým cudzím, je našim údelom! Veď nechcel od nás sv. Ján Pavol II. práve toto, keď povedal: „Slovensko má osobitnú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobré si to uvedomte!“

Sme na Devíne, kde sa medzi vojnami, aj po druhej svetovej vojne, konali Slovancké dni za účasti predstaviteľov slovanských národov. Horlilo sa tu za mier. Aj dnes je taká potreba: bojovať za mier. Budme, priatelia, naďalej Slováckmi a Slovanmi, nehašterme sa a nezabíjajme sa navzájom. Ostaňme dobrým národom, národom, ktorý nestratí svoju dobrú podstavu pre mamonu a peniaze!

Vynášajú Kisela

Príchod jari sa odnepamätí spája s množstvom zvykov a obyčají, ktoré boli súčasťou života najmä dedinského ľudu. Najčastejším bol zvyk vynášania figuríny zobrazujúcej nevlúdnú zimu, ale i rôzne nešváry, ktoré sa počas predchádzajúceho obdobia pousádzali v dedinách a domácnostiach. Niekde dievky nosili Morenu, niekde Marienku, Panáka, v Hrušove a iných dedinách v Honte vynášali Kisela.

Poobede na Smrtnú nedeľu, neskôršie na Kvetnú nedeľu nevesty prinášali časti kroja, ktoré dievky obliekli na postavu urobenú z drevenej kostry a zo slamy. Potom ju zobrali a spevom nosili po uliciach dediny. Týmto rituálom naznačovali odchod nepohody, chladu a príchod teplejšieho a krajšieho obdobia. Bol to i znak očisťovania príbytkov

od javov, ktoré škodia ľudskému spolunažívaniu vo vnútri rodín aj medzi obyvateľmi. Keď obišli dedinu s figurínou, kde sa jej ušlo často aj „pozdravu“ v podobe vreciek alebo hrncov s popolom, ktoré hádzali z úkrytov chlapi, zhodili ju zo strmého brala. A s ňou i všetku po dedine pozeranú neplechu.

Tento zvyk na viacerých miestach Slovenska ešte oživujú folkloristi a iné skupiny nadšencov. Nie vždy šťastne, lebo sa odkláňa od svojej pôvodnej podstaty či už terminovo, odevom, ale aj zmyslom. Žiaľbohu, nejde len o tento prípad „dodržiavania obyčají“. Viac ráz sme svedkami doslova devastácie tradícií, pretavovaných do komercie a nevku. Netreba však odsudzovať všetkých, pretože to organizátori väčšinou robia v rámci aktuálnych možností.

Jarnému zvykosloviu dominuje vynášanie Moreny alebo Kisela.

Žijeme v čase, keď by sa tento zvyk zišlo sprítomniť vo všetkých sídlach i v inštitúciách, lebo tak by bola opodstatnená jeho pôvodná náplň

a bolo by čo čistiť nielen jeden deň v roku.

Mladé hrušovské matičiarky sa aj na tohtoročnú Kvetnú nedeľu opäť

vybrali s Kiselom po dedine, aby ako po iné roky týmto úkonom pripomenuli rodákovi, že je čas, aby sa po zime prebrali k životu a poupratovali si nielen pred domami, ale i vo vnútri vlastných duší. Je chvályhodné, že sa pritom obliekajú do aktuálneho pôstneho kroja. Celkom iný, slávnostný, majú na sebe na Veľkonočnú nedeľu, keď po svätej omši na námestí predvádzajú ďalší jarný zvyk Hoja, dunda, všeobecne nazývaný chorovody. Samotný jeho názov inklinuje k ruštine, čo dokazuje jeho archaickosť. Takisto šorové spevy s prechádzaním, vyvolávaním a prepletaním, vrátane ojedinele používaných slovných spojení, majú zaujímavé stvárnenie a prejav. V Hrušove tieto dva zvyky patria k tým, čo prežili a predvádzajú sa v pôvodnom prostredí na verejných priestranstvách bez väčších choreografických a organizačných priprav, čo dodáva na ich príťažlivosť a autenticitosť.

Ján BRLOŠ

Memorandum z 25. ročníka Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu v Ivanke pri Dunaji

My účastníci jubilejnej Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu, venovanej už dvadsaťpäť rokov v Šamoríne, Dunajskej Lužnej, Ivanke pri Dunaji spomienke na osobnosť gen. Dr. M. R. Štefánika a jeho talianskeho sprievodu, tu pri mohyle ich tragického skonu vysoko oceňujeme jeho zásluhy o našu národnú demokraciu, suverenitu na európskom kontinente.

V duchu jeho poslania a obety, v roku stého výročia prvej svetovej vojny kataklizmy voláme po slovensko-slovanskej a slovanskej vzájomnej tolerancii, ukončení neželaných konfliktov medzi našimi blízkymi národmi. Prejavujeme solidaritu voči osudu a perspektíve Slovákov žijúcich na Zakarpatskej Ukrajine.

V mene pamiatky M. R. Štefánika vysielame všeobecnú v ý z v u:

Slováci, Slovania, nezrádzajme obete a odkaz našich predkov, nepripúšťajme tlak cudzích záujmov do nášho prostredia a na náš úkor.

V Ivanke pri Dunaji

Za správnosť:
Stanislav Bajanik, v. r.,
predseda
MO Matice slovenskej
Dunajská Lužná

Ivan Schreiner, v. r.,
starosta OcÚ Ivanka
pri Dunaji

Dom Matice slovenskej v Rožňave začal aj v roku 2015 organizovať tvorivé dielne zamerané na prácu s drevom a kovom. Vedie ich Ondrej Bašták Ďurán z Gemerskej Polomy, ktorý sa prací s drevom a kovom venuje v rámci svojich podnikateľských aktivít. Viacerí zájemcovia sa na tvorivých dielnach pod jeho vedením mohli zúčastniť v Brdárke, Čiernej Lehote či v Rožňave. Vzhľadom na ich pozitívne reakcie rozhodli sa v DMS v Rožňave pokračovať v týchto aktivitách aj vo svojich priestoroch a matičná klubovňa veru ožila.

Rožňavské tvorivé dielne

Rožňavskí matičiari pripravujú pre deti príťažlivé tvorivé dielne.

Deti sa zoznámili nielen s pracovnými nástrojmi (pílka, vrtačka, dláto, brúsny papier, špeciálna kotúčová píla), ale aj s konkrétnymi materiálmi (mäkké/tvrde drevo, oceľ, hliník, sklo, spojovací materiál). Chlapcov priťahovala najmä práca s drevom. Na drevenom podklade ceruzkami naznačili, ako im má ujo Mišo, zodpovedný za kotúčovú pílu, vyrezať rôzne tvary a už si dokončovali svoje výrobky lepením, skrútkami, a samozrejme aj vymaľovali. Autička boli raz-dva na svete. Dievčatám sa páčilo maľovať

farebné obrázky, ale aj spájať rôzne tvary dreva dokopy. Vďaka pomocníkom i učiteľskému dozoru sa podarilo vyrobiť vkusné darčeky, ktoré si mali majstri zobrať so sebou a venovať ich mamičke alebo oteckovi. Niektoré zostali na dosušenie, ale tiež ich doručíme novým remeselným talentom. Jedno krásne popoludnie, plné džavotu a úsmevov, je za nami a my sa už tešíme na ďalšie stretnutie s tvorivou generáciou.

Ing. Zlatica HALKOVÁ,
DMS Rožňava

TRVALKY V LEVICIACH

Novozámocký mládežnícky a detský folklórny súbor Matičiarik sa predstavil 17. apríla v Želiezovciach na Krajskej postupovej súťaži a prehliadke detských folklórnych súborov Nitrianskeho kraja Trvalky, ktoré organizovala ROS Levice. Naš okrem reprezentovali deti s choreografiou pani Eleny Kešjarovej Na jarmoku, s akordeonovým sprievodom Františka Melišku. Viac k uvedenému podujatiu nám povedala pani Júlia Vargová z MO MS Nové Zámky: „Spomedzi siedmich súborov z kraja, ako Dunajiček z Komárna, Jelenček a Borinka z Nitry, Tekovanček zo Starého Tekova či Žochárik a Lipka od Topoľčan, priniesli domov diplom za bronzové pásmo za prezentovanie a šírenie folklóru. Po vystúpení ešte deti navštívili dom, kde prebýval Franz Schubert, a tak mali celodenný pekný zážitok,“ dodala pani Julka Vargová.

Helena RUSNÁKOVÁ

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Prvý máj
v Slovenskom
Novom Meste*

Na prvomájové oslavy do Slovenského Nového Mesta v Trebišovskom okrese možno sa z Bratislavy dostať rýchlejšie cez Budapešť ako cez slovenské územie. Príčina je jednoduchá: zatiaľ čo náš južný sused má sieť diaľnic, ktorá sa začína podobať pavučine, my máme zopár popretých nítí štvorprúdových ciest. Nie, ani už takmer dvadsaťpäť rokov samostatnosti nám nestačilo, aby sme urobili to základné: spojili po našom krásnom Slovensku Bratislavu s Košicami! A tak tisíce eur platia našinci ako mýtne v prospech maďarskej kasy. A to je veru popri tom všetkom chválenkárskom, čo je v nás, veľká hanba! Otázky, ktoré teraz položí, sú pravdepodobne zbytočné, ale musia zaznieť: Kde sú stá miliardy z výnosov privatizácie takmer všetkého ceného, čo sme mali a čo nám mohlo znášať zlaté vajcia? Kto za ich premrhanie bol súdený a odsúdený? Dokedy budeme majstrami sveta v zlodejstve? Kedy sa konečne prepoja dve naše metropoly diaľnicou? A už len povzdych: aj cesty, ktoré máme, sú menej kvalitné a oveľa viac hrboľaté ako u nášho južného suseda. Čo s tým, naši páni zodpovední? Pridu voľby: a s nimi iba sľuby, alebo aj náprava?

Napriek dopravným peripetiám srdce slovenského vlastenca zaplesá, ak zistí, že Slovenské Nové Mesto, obec plece pri plec s maďarským Novým Mestom pod Šiatrom, je naozajstným slovenským hniezdom. Určite aj vďaka tomu, že sa o jeho chod stará už trinásť rok starosta Ján Kalinič. A prvý máj je tu tradičnou príležitosťou na pripomienku, že „Tokaj je v Európe“, a na festival Slovákov žijúcich v zahraničí pod názvom Dedovizeň. Matičiara poteší šesťdesiatčlenný miestny odbor Matice – jeho jadrom je spevácky súbor Novomeščanka, ktorý dominoval v prvomájovom programe. V tejto obci len sto metrov od slovensko-maďarskej hranice je Štefánikov pamätník a len o niekoľko metrov ďalej aj Námestie sv. Cyrila a Metoda s ich súsoším – aký to rozdiel oproti nášmu hlavnému mestu!

Ale predsa, aj beda-predsa: náš poslanec s koreňmi v susednej (Rákociho) Borši si posťažuje, že jeho rodáci nemajú šancu sledovať programy RTVS, teda ani blížiaci sa hokejový šampionát. Nechytia tu slovenský signál! A ani poslanec NR SR nevie to zmeniť. Tak kto potom?

V metropole Šariša súťažili stredoškólcovia v ovládaní materčiny Za pôvabmi slovenčiny

Slávka ZACHAROVÁ – Foto: Jozef FRAJKOR

Koncom marca sa z iniciatívy Domu Matice slovenskej v Prešove v spolupráci so Súkromnou strednou odbornou školou ELBA a s Úradom PSK uskutočnil už XVII. ročník krajskej súťaže študentov stredných škôl Prešovského samosprávneho kraja Za krásu slova.

Predseda poroty, agilný matičiar PhDr. L. Matisko pri vyhlasovaní výsledkov súťaže Za krásu slova.

„Poslaním tejto tradičnej a hodnotnej súťaže je upevňovanie a rozvíjanie teoretických vedomostí a praktických zručností zo slovenského jazyka a prehĺbovanie pozitívneho vzťahu mládeže k materinskému jazyku a jeho hodnotám.“ V tomto zmysle boli vyhlásené propozície tejto súťaže. Podujatie malo o to slávnostnejší ráz, že sa nieslo z významnej Roka Ľudovíta Štúra, čo bolo zdôraznené v úvodných prítivkách prejavoch, ba premietnuté

i do obsahu tridsiatich štyroch tém určených na vyžrebovanie.

V tomto roku sa do súťaže prihlásil rekordný počet stredoškólcov – dvadsaťdeväť do šestnástich škôl. Medzi súťažné disciplíny patril písomný test zo slovenského jazyka, v druhej časti súťaženia žiaci predniesli svoj ústny prejav na pripravenú tému a v tretej časti ústny prejav na vyžrebovanú tému, na prípravu ktorej mali desať minút.

Prvé miesto medzi gymnazistami patrilo Henriete Antonyovej z Gymnázia L. Stöckela v Bardejove, druhé miesto Klaudivii Katriničovej z tej istej školy. Tretie miesto obsadila Dominika Karlová z Gymnázia Konštantínova 2 v Prešove.

V kategórii stredných odborných škôl prvé miesto získala Nikola Žáková, PASA Prešov, na druhom mieste sa umiestnila Alexandra Bednářová z OA Humenné a tretie miesto obsadila Žaneta Buberová zo SOŠ A. Warhola Humenné.

Najlepší rétorický prejav na lubovoľnú pripravenú tému predniesla Klaudivia Katriničová z Gymnázia L. Stöckela v Bardejove na tému Matica slovenská a my mladí. V disciplíne prejav na vyžrebovanú tému bol najúspešnejší Michal Hajtol – reprezentant Evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove. Náročný text zo slovenského jazyka najúspešnejšie zvládla reprezentantka Obchodnej akadémie v Humennom Alexandra Bednářová. Odborné poroty pod vedením PhDr. Ladislava Matiska za absolútnu víťazku vyhlásili Henrietu Antonyovú z Gymnázia L. Stöckela v Bardejove.

Všetci ocenení účastníci získali okrem diplomov aj vecné ceny. Vďaka za finančnú i materiálnu pomoc patrí popri hosťiteľskej Súkromnej strednej odbornej škole ELBA Prešov aj Matici slovenskej za poskytnutie knižných publikácií pre ocenených a rovnako i firme TOMARK Prešov za sponzorský príspevok.

Úprimne ďakujem za milé prijatia či pozdravné listy k mojim osemdesiatinám

predsedovi vlády SR Robertovi Ficovi, ministrom kultúry Marekovi Maďaričovi, riaditeľovi Literárneho fondu Ladislavovi Serdahelymu, predsedovi Spolku slovenských spisovateľov Miroslavovi Bielikovi, predsedovi Klubu spisovateľov literatúry Jozefovi Leikertovi, primátorovi mesta Šaštín-Stráže Jaroslavovi Suchánkovi,

predstavenstvu Spolku slovenských spisovateľov, vedeniu Klubu literatúry faktu a Univerzitnej knižnici za kolokvium o slovenskej literatúre faktu a mojej

POĎAKOVANIE JUBILANTA

tvorbe v nej, vydavateľstvu Spolku slovenských spisovateľov za nevšednú prezentáciu mojej novej knihy v deň jubilea, redakciám časopisov, ktoré si ma rozličným spôsobom uctili – Literárnemu

tyždenníku, Slovenským národným novinám, žurnálu Dimenzie, Tlačovej agentúre SR, RTVS – rádiu Slovensko, rádiu Devín a STV 2, a istotne aj iným, ak som ich blahoprianie nepostrehol, autorom odborných príspevkov a príhovorov na kolokviu a hosťom stretnutia, účastníkom prezentácie knihy My a čas, priateľom, známym a susedom, ktorí si našli chvíľu prísť mi stisnúť ruku alebo poslať vinš. Vďaka!

Ján ČOMAJ

Matičiar v Nitre podporujú tradíciu pestovania a výroby vína Čermánske stretnutie vinárov

Dom Matice slovenskej v Nitre opäť podporil tradíciu pestovania a výroby vín z vlastnej produkcie. Tejto jari už po piatykrát sa pod jeho strechou stretli vinári a milovníci vína na výstave vín pod názvom Čermánske červené. Podujatie presahuje rámec tejto mestskej časti a každým rokom ho vyhladáva viac obyvateľov krajského sídla, ale aj okolitých miest a obcí, ba aj návštevníci zo zahraničia.

Výstavu otvoril predseda výboru mestskej časti Nitra-Čermán Jozef Slíž. V mene organizátora vyjadril úprimnú vďaku partnerom – mestu Nitra, Domu MS i sponzorom. Podujatie moderoval podpredseda VMČ Čermán M. Tvrdoň, ktorý privítal významných hostí, medzi ktorými boli poslanec NR SR Z. Daniš, rektor UKF v Nitre L. Zelenický, dekan Fakulty prírodných vied UKF v Nitre L. Vozár a ďalší predstavitelia mesta pod Zoborom i jeho časti.

Ako podujatie rámcovo predseda degustačnej komisie J. Mezey, vlnajší vinohradnícky rok nepatrí k najpriaznivejším. Podpísal sa aj pod štvrtinový

pokles prihlásených vzoriek v porovnaní s rokom 2013. Aj napriek tomu si mohli návštevníci na degustácii vychutnať vyše stopäťdesiat vzoriek kvalitných vín, ktoré ešte pred vyhlásením výsledkov v šiestich súťažných kategóriách posvätil kaplán T. Gračko z Rímskokatolíckej farnosti sv. Gorazda. Najvyššie bodové ohodnotenie získal za svoje víno I. Németh z Horného Ohaja. Najvyššie ohodnotenou čermánskou vzorkou bol Merlot ročník 2013 R. Lobba. Predsedu degustačnej komisie natoľko zaujala vzorka R. Kráľika Čermánske červené ročník 2005, že sa mu rozhodol prideliť špeciálnu cenu.

Atmosféra stretnutia vinárov v Čermáni.

Súčasťou podujatia bolo aj posvätenie kroniky Čermána, ktorú vedú S. Krčmárik a Z. Palotáš. O kultúrny program sa tento rok postarali pani Gregušová s dcérou a priateľkou Martinou.

Veronika BILICOVÁ

BODKA ZA VAŠIMI NOVINAMI

Andrej MIŠANEK

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Dnešná otázka znie: Ako sa volá historická príloha Slovenských národných novín?

Svoje odpovede posielajte písomnou formou na známu adresu redakcie.

Súťažná otázka z čísla 11/2015: S menom ktorého slovenského vlastníka je spojené prehradenie Dunaja v Cunove... Správna odpoveď je Július Binder. Spomedzi desiatok správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Alena Kumprechtová, Galanta, Peter Ondrejčák, Čierna Lehota, Ladislav Smrtník, Zemianske Kostoľany. Blahoželáme.

PRIPOMÍNAME SI

9. mája
– v roku 1900 sa narodil dramatik Ján Skalka, jeho najznámejšia komédia o kolektivizácii dediny *Kozie mlieko je ukážkou tzv. socialistického realizmu*

10. mája
– štyristopäťdesiatpäť rokov, čo pri Mošovciach spadlo päť veľkých meteoritov (1560)

11. mája
– pred sedemdesiatimi rokmi sovietski vojaci zastrelili v Bratislave nášho diplomata, v tom čase vedúceho sekcie na ministerstve zahraničia Jozefa Mračnu (1900 – 1945)

12. mája
– pred tristo osemdesiatimi rokmi (1635) vznikla v Trnave univerzita, arcibiskup Peter Pázmaň jej daroval stotisíc zlatých, mala fakulty právnickú a bohosloveckú, neskôr pribudli filozofická a lekárska

13. mája
– dvestodvadsať rokov od narodenia Pavla Jozefa Šafárika (1795 – 1861), jednej z najvýznamnejších osobností svetovej slavistiky a etnológie, z diel spomeňme aspoň *Slovenské starožitnosti* a *Slovenský národopis* – slovenský hokejový brankár, pôsobiaci v NHL, Jaroslav Halák má tridsať rokov

14. mája
– pred šesťdesiatimi rokmi ako reakcia na prijatie Nemeckej republiky do NATO vznikla Varšavská zmluva (1955), vojenský pakt ZSSR, Albánska, Maďarska, Rumunska, Bulharska, Poľska, NDR a ČSR

15. mája
– dvestodevätidesiatpäť rokov, čo sa v obci Štiavnické Bane narodil matematik a astronóm svetového mena Maximilián Hell (1720 – 1792)

– stoštyridsaťpäť rokov od narodenia Františka Skyčáka (1870 – 1953), vlasteneckého podnikateľa a verejného činiteľa, ktorého už zamlada pre panslavizmus vyhodili zo všetkých stredných škôl v Uhorsku, takže doštudoval v Čechách, neskôr bol majiteľom Ludovej banky a do prvej svetovej vojny poslancom uhorského snemu

– deväťdesiat rokov od narodenia lekára a spisovateľa Antona Rákaya (1925 – 2013), vynikajúceho odborníka na choroby dýchacích ciest, ktorý celý život prežil liečením pacientov v tatranských sanatóriách, bol však aj aktívny prozaik (romány *Dvojité stredové čiara*, *Tiché biele steny*, *Polčas rozpadu*, *Hriech atd.*) a autor detských kníh

– pred sedemdesiatimi rokmi (1945) sa zišlo prvé povojnové zasadanie Slovenskej národnej rady; prihlásilo sa k spoložitosti s českým národom na báze rovnoprávnosti a prijalo zákon o potrestaní fašistických zločincov

– partizánska skupina podplukovníka Saveljeva vtrhla v ten deň do obce Divina a zastrelila desať obyvateľov za to, že deň predtým obec popravila dvoch partizánov, ktorí terorizovali dedinu a vykrádali domy

– nijaký deň v roku nemá toľko prívlastkov ako tento: *Medzinárodný deň rodiny*, *Medzinárodný deň mlieka*, *Deň odporcov vojenčiny*, *Svetový deň atletiky* a *Svetový deň boja proti mŕtvici*

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.